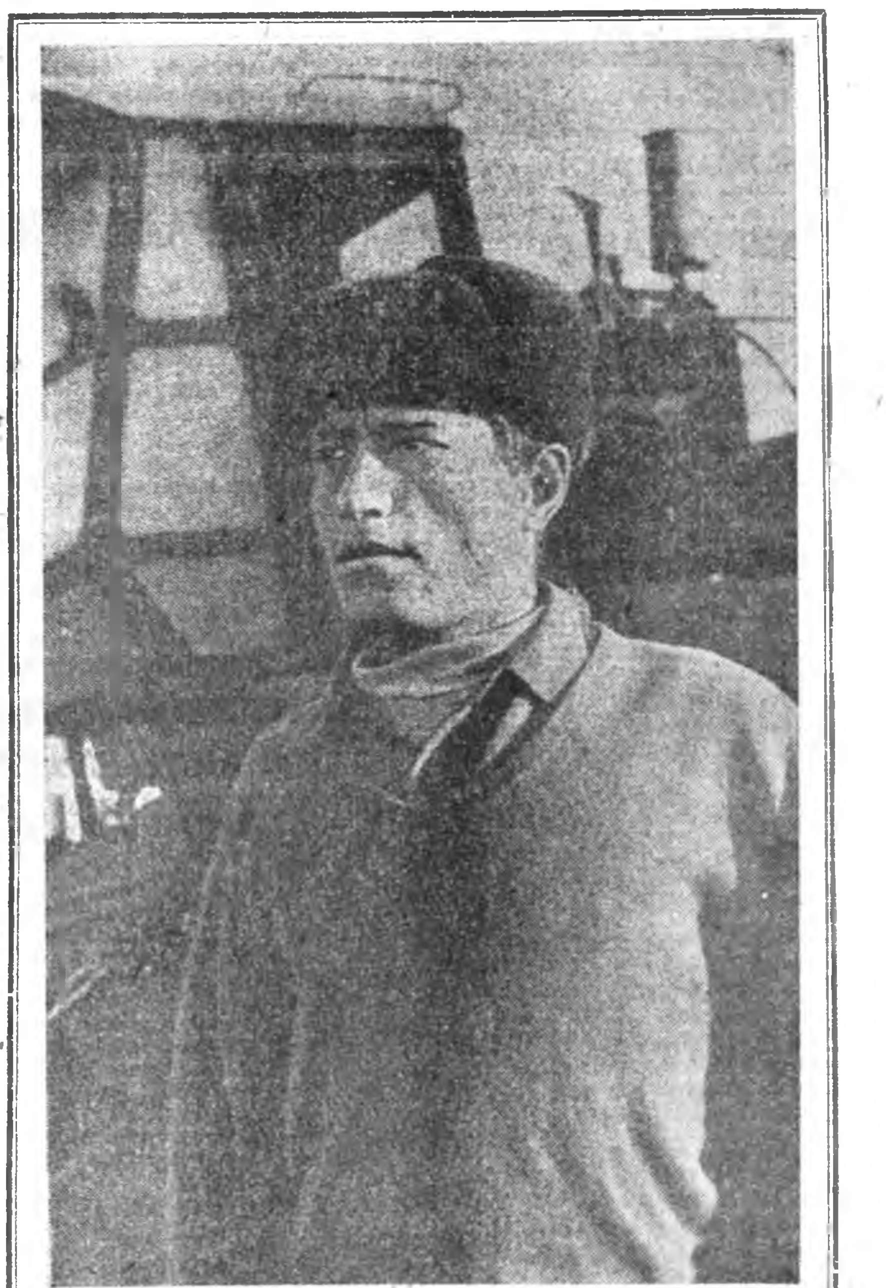
Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ... 21-hээ гарана | № 236 (13950) | 1972 оной октябриин 6, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Энэ жэлдэ Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой таряашад яhала hайн таряа ургуулаад хуряажа абаа.

Таряагаа хадажа, сохижо дүүргэнтээд, hүүлшын гектарай баалнуудые суглуулан сохижо байхадань, сентябриин эсэс багаар энээгүүр ябахадаа, колхозой эрхим комбайнернуудай нэгэн Аким Артемович Рябовые буулгаhан байгааб. 16 жэлдэ колхоздоо механизатораар хүдэлжэ ябаhан энэ хүн поли бүхэнөө табан хургандаал адляар мэдэхэ болонхой. Олон мэргэжэлтэй энэ механизатор гурба мянга гаран центнер таряа хадаад ябаа hэн. Рябовай hамганиинь Варвара Акимовна мүн лэ олон мэргэжэлтэй механизатор болонхой.

Мүнөө жэлдэ Алташын таряашад 4350 гектарай га бүриhөө 14.4 центнер таряа хуряажа абаа. Мүнөө эндэхи механизаторнууд намарай паар хахалжа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ А. А. Рябовые харанат.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

XXIV ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ
эршэ · шанар дэлисэ

Таряанай үрэhэ сэбэрлэлгэ— мүнөөдэрэй шухала хүдэлмэри

ҮШӨӨ ДАХИН ҮРЭҺЭН ТУХАЙ

Ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй үрэhэ хүрэнгые хаhа сагтань хүсэд хүрэхөөр бэлдэжэ, эртээнhээ hайнаар сэбэрлэжэ абаха гээшэ ургаса хуряалгатай адли ябуулагдаха ёhотой, тон харюусалгатай шухала хүдэлмэри болоно.

Гэхэтэй хамта эдэ бүгэдые hайн ойлгожо байбашье, мүнөө республикын олохон ажахынууд таряанай үрэhэндэ хэрэглэгдэхэ ороohо хүсэд хүрэхөөр хааха, түргэн сэбэрлэжэ абаха хүдэлмэрие үшөөл аали нобшоор ябуулна. Илангаяа Зэдын, Яруунын, Загарайн, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Хоринн аймагуудта таряанай үрэhэ тусхай машинануудаар сэбэрлэжэ, hолоомо hошын бутархай, шорой шохойhоонь арилгаха, томо жэжээрнь илгажа абаха хүдэлмэрие ехээр унжагайруулна.

Эдэ дээрэ дурсагдаhан аймагуудай олонхи ажахынууд үрэhэндэ хаагдаха ороohонойнгоо шанарые гүрэнэй инспекцинүүдтэ абаашажа шалгуулнагүй. Тиимэhээ үрэhэндэ хаагдаhан таряанайнгаа ургаха шадалаар ямар, хэр шанартай байhаниие, хэды шэнээн шингтэй байhыеньшье мэдэнэгүй. Тусхайлбал, Захааминай, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын аймагуудай совхозууд, Прибайкалиин, Түнхэнэй аймагуудай колхозууд мүнөө хүрэтэр таряанай үрэhэ лабораторидо эльгээжэ шалгуулаагүй, хүрэнгын ороohо хаагаабди гээд лэ, нюдэ балай hууха юм.

Энэ талаар Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ Л. А. Максимов тон буруу hанамжа баримтална гэжэ hанагдана. Тус ажахы үрэhэндэ гэжэ 9 мянган центнер ороohо сэбэрлээд, тэрэнэйнгээ нэгэшье центнерыень гүрэнэй үрэhэнэй инспекцидэ шалгуулаагүй. Агроном үгы дээрэhээ хүрэнгын ороohо зүбөөр абажа лабораторидо эльгээхэ аргагүй байнабди гэжэ эндэхи хүтэлбэрилэгшэд шалтана. Аймагай гүрэнэй үрэhэнэй инспекциинхид хүрэнгэдэ хааhан ороohонhоотнай өөhэдөө абажа шалгахамнай гэжэ дурадхахадань, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Максимов энээндэнь ог таhа арсажа, таряанаймнай тоогто дүтэшье бү ерэгты гэжэ ганираа.

Хойто жэлэй тарилгада хэрэгтэй үрэhэ хүрэнгые ойрын үдэрнүүдтэ хаажа, сэбэрлэжэ дүүргэхэ, шухала болоо hаань, ажахынууд болон аймагуудай хоорондо үрэhэнэй ороohо андалдуулха байна. Илангаяа нойтобор ороohо түргэн хатааха, шорой шохойhоонь сэбэрлэхэ хүдэлмэрие эрид түргэдхэхэ хэрэгтэй. Тиигэхын тула ажахы бүхэндэ тоогууд дээрэ байhан бүхы оньhон түхеэрэлгэнүүдые бултыень дүүрэн хүсэндэнь, үдэр hүнигүй хүдэлгэхэ, тоог дээрэхи хүдэлмэрие, аргатайл hаань, хоёр халаанда эмхидхэхэ ёhотой.

Илангаяа хүрэнгын ороohоной хэр шанартайгаар сэбэрлэгдэжэ баhаниие наринаар хинан хараха байна. Колхоз, совхоз бүхэн үрэhэндэ хааhан, сэбэрлэhэн таряагаа дары түргэн инспекцидэ шалгуулха, мүн бүхы үрэhэнэйнгөө ургаха шадалые тодоруулха, мүн хэрэгтэй болоо hаань, муу ороohоёо ондоо ажахынуудтай hэлгэжэ, hайн шанартай болгохо шухала. Үрэhэ сэбэрлэлгэ, шанарыень шалгалгые нэгэшье үдэр удааруулжа болохогүй.

В. ТАРАСОВА,
республикын гүрэнэй үрэhэнэй инспекциин начальник.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТАРЯАНАЙ ҮРЭҺЭНЭЙ ХЭР СЭБЭРЛЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

1972 оной октябриин 1-нэй мэдээн

(Процентээр харуулагдана)

Аймагууд	Үрэhэ хааха түсэбэй хэр дүүргэгдэжэ байhаниинь: колхозуудта	Үрэhэ хааха түсэбэй хэр дүүргэгдэжэ байhаниинь: совхозуудта	Шалгахада үрэhэнэй тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байhаниинь: колхозуудта	Шалгахада үрэhэнэй тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байhаниинь: совхозуудта
Бэшүүрэй	100	81	30	6
Хурамхаанай	100	89	—	—
Прибайкалиин	100	87	37	—
Түнхэнэй	98	93	42	—
Загарайн	93	54	100	100
Мухар-Шэбэрэй	88	44	2	—
Захааминай	81	52	100	—
Улаан-Үдын	73	53	25	—
Хяагтын	71	60	—	—
Сэлэнгын	69	47	—	—
Баргажанай	65	43	8	—
Яруунын	57	63	100	86
Зэдын	49	40	18	16
Кабанскын	—	100	—	86
Хэжэнгын	—	72	—	100
Хоринн	—	45	—	75

Совет-малайзиин хамтын документнүүдтэ гар табигдаба

СССР-эй ба Малайзиин хоорондохи экономическа, техническэ харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ, тэрэшэлэн СССР Малайзи хоёрой хоорондын соёлой ба научна харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ октябриин 4-нэй үдэр Москва хотодо гар табигдаа.

Эдэ хэлсээнүүдтэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Малайзиин Премьер-Министр Тун Абдул Разак гар табиба.

Гар табилгын үедэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшонор К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, бусад тушаалтад байлсаа.

Тун Абдул Разагые үдэшэжэ ерэлсэhэн тушаалтад, Малайзиhаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Тенгку Ега Мохамед гэгшэд Малайзиин талаhаа байлсаба.

(ТАСС).

ЛЕКТОРНҮҮДЭЙ СЕМИНАР

ВЛАДИВОСТОК. (ТАСС). Атеизмын асуудалнуудаар лекци уншадаг Хабаровска, Приморско хизаарнуудай, Буряадай, Тувын, Яхадай АССР-нүүдэй, Амарай, Камчаткын, Магаданай, Сахалинай ба Шэтын областьнуудай лекторнүүдэй гурбан үдэрэй семинар эндэ боложо байна. Семинарта хабаадаhан 200 гаран лектор шажанай худал хуурмагые элишэлхэ пропагандынгаа дүй дүршэлые халан абалсана, Москвагай, Эрхүүгэй, Владивостогой ба оройной бусад городуудай эрдэмтэдэй лекцинүүдые шагнана. Иимэ семинар Алас-Дурна хизаарта анха түрүүшынхеэ зарлагдаа.

Һара шадарай замаар жэлэй туршада дабшана

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛЫН ХОЛБОО БЭЕЛҮҮЛХЭ ЦЕНТР. (ТАСС). 1971 оной сентябриин 28-да дэлхэй дээрэhээ дэгдээгдэhэн «Луна-19» гэжэ совет автомат станци hара шадарай дайдада жэлэй турша соо научна шэнжэлгэнүүдые хэжэ байнхай. Тус станци энэ үе соогоо hарые 4 мянга дахин тойроо, тэрээнтэй радиохолбооной мянга үлүүтэй сеанс хэгдээ. Борт дээрэхи түхеэрэлгэнүүдээр, научна аппаратураар залаха команданууд үгтэhэн, тэдэнэй хэр байhаниинь хинагдаhан, научна туршалганууд тухай мэдээнүүд абтаhан байна.

«Луна-19» гэжэ автомат станциин түхеэрэлгэнүүд ба научна аппаратура ниидэлгын бүхы үе соо hаадгүй hайнаар хүдэлжэ, хараалагдаhан программа амжалтатайгаар дүүргэхэ арга олгоо. Һара шадархи замбуулинай замаар удаан саг соо хэгдэжэ байгаа туршалга дүүрэхэ ойртоо. Ниидэлгын үедэ абтаhан научна мэдээнүүд шэнжэлэгдэнэ, удангүй тунхаглагдаха байха.

...малайзиин ...рөнүүд дүүрээ

...эй Министрнүүдэй Со... ...үүлэгшэ А. Н. Косы... ...алайзиин Премьер-Ми... ...Тун Абдул Разагай хөө... ...д октябриин 4-дэ ... дүүргэгдээ.

...алайзиин харилсаае ...үргэдхэлгэдэ хабаа... ...алнууд зүбшэн хэлсэг... ...жэлhэн, тэрэшэлэн ...сагай уласхоорондын ...зарим шухала асуу... ...харагдаhан байна. Хөө... ...уд хани ёhоной оршон ... үнгэрөө.

...-малайзиин хамтын ...же тунхаглаха гэжэ ...

(ТАСС).

...Р-эй 50 жэлэй ...ндэлэлдэ

... (ТАСС). СССР-эй бай... ...аар 50 жэлэй ойдо зо... ...аhан «Советскэ Сою... ...» гэжэ нэрэтэйгээр ... Неаполь хотодо эмхид... ...номуудай наймаан-вы... ...неаполитанецуудай ехэ ... үүсхэнэ. Москвада, ...та, Киевтэ, Минскдэ ... номууд эндэ табиг... ...200 шахуу янзын но... ...ССР-эй арадуудай ажа... ...уудай хөөрэнэ, КПСС-эй ... уласхоорондын ком... ...лөөндэ хабаатай зо... ...ородой ба совет ли... ...классигуудай зохёол... ...од хэлэнэй толи бэшэ... ...эбнигүүд бии. ...гай «Прогресс» гэжэ ... итальян хэлэн дээрэ ... гараhан «Ленин ба ... гэжэ суглуулбари вы... ...аргашадай зүгhөө онсо ...тойгоор угтагдана.

...э зүгэйхидтэ ...эльгээгдэнэ

...НОЯРСК. (ТАСС). ... тээhэн суднануудай ... хамбы Красноярскын ...эй портhоо хойто нюу... ...шэглэн, октябриин ... Енисейн гол мүрэ... ...орильскын, Снежно... ... Игаркын, Диксонэй ... хараалагдаhанhаа ... ехэ — 16 мянган тон... ...абха энэ жэлдэ абаа...

...абха бэлэдхэхэ хүдэл... ...асноярска хизаарта ам... ...аар ябуулагдажа үр... ...эр. Эхэ ороной амбаар... ...15 мянган тонно гэхэ ...үрэнэй даабариин 90 ...болохо хартаабха эн... ...нынууд тушаагаад бай... ...дохи хилээмэ» хуряал... ...ска, Канска, Иланска, ...ска, Краснотуранска ...та илангала hайнаар ...айхай. Гектар бүриин ...эшэ центнер хартааб...

... хартаабхын талаар ... хүн зоной эрилтэ хэ... ... бүрин хангахаhаа ...нэйнгээ заримыень ...на нютагуудта, Яхад... ...й бусад районуудта ... арга олгоо.

... номуудай ...кэ нээгдээ

...Н. (ТАСС). Советскэ ...үсхэлээр, ЮНЕСКО... ...о тэмдэглэгдэжэ бай... ...ой уласхоорондын жэл... ...рамдуулан, КНР-тэхи ... посольстводо совет ... выставкэ нээгдээ.

...ой 50 жэлэй ойдо ...нэй ажабайдал ба ...улгада зорюулагдаhан ...тэрэнэй зохёолнууд, ...адай революциин ба ...хэ тухай совет автор... ...эhэн номууд выстав... ...даба. Тэрэшэлэн Со... ...нда ород хэлэн дээрэ ... гараhан хитад уран ...ой зохёолнууд, тэрэ ... Фугай шүлэгүүдэй ... Лу Синин тууже... ...ссказууд, Лао Шэнэй ... болон новеллэнүүд, ...богой ба бусад хитад ...олшодой зохёолнууд

...ые нээлгэндэ КНР-... ...эй хүдэлмэрилэгшэд, ...ческа корпусой тү... ... гадаадын журнали... ...лсаба.

БУРУУНУУДЫНЬ БУЛШАНТАЙ...

Харацайн совхоз үнгэрhэн 9 hарын туршада 700 центнер мяха абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ.

Энэ хугасаа соо холын бэлшээридэ үхэрнүүдые hайнаар адуулжа таргалуулхаар эмхидхэгдэhэн тусхай гүүртэнүүд Ара-Тори, Армаг, Харацайн эхин гэхэ мэтэ тунга ногоотой газарнуудта байрлажа зуhаа. Жэшээнь, Баруун-Дабаан гэжэ газарта зуhалантай нүхэр И. Клаузовай, Дарханда байратай В. Дульниковай даадаг гүүртэнүүд hайн дүнгүүдые туйлаа. Тугалнуудые эхэдэнь хүхүүлжэ тэнжээхэдээ, зунай hаранuudта тугал бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 800 грамм үлүүтэйгээр нэмээhэн байна. Мүнөө тугалнуудые эхэhээнь hалгаахада, В. Дульниковай харууhалhан 54 толгой 8 hаратай тугал бүхэниинь 195 килограмм татаа, И. Клаузовай харууhалhан 57 толгой тугалнууд тус тустаа 172 килограмм шэгнүүртэй байба.

Ара-Ториин тунга бэлшээридэ 323 толгой эрэ хашарагуудые абажа гараhан малшан Петр Михайлович Зайцев ахалагшатай гүүртынхид зунай зуун хоногой туршада мал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 900 граммаар нэмээжэ, бултыень тарганаар тушааба. Эдэ мал тушаахадань, тус бүридөө 375 килограмм шэгнүүртэй байгаа.

Иигэжэ совхозой малшад СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахын түлөө тэмсэжэ байна.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

Захааминай аймаг.

ЭРХИМ АМЖАЛТЫН ЭХИН

Бүхэриг бэрхэ малшад гээшэ ямаршье сагта ажалдаа даргадажа, задагай зайдан байдалтайгаар үбэлэй хүйтэндэ дээрэ ортожо хэзээдэшье байдаггүй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Зэдын аймагай хонишодой дунда чемпион болоhон Борьёогой совхозой хонишон Дмитрий Яковлевич Свистуновто hаяшаг би хүрэжэ, ажал хүдэлмэриинь хараа hэм.

Абаhаар лэ харахада, хонидойнь үбэлэй хашаа хорёо дард гэмэ болотор заhагданхай, хана хаянь шабагданхай, хохир шэбхэнь обоологдонхой, ёhотойл бүхэриг зоной хүдэлдэг отара гэжэ ойлгохоор байба. Хашаагайнь сонхонууд шэллэгдэнхэй, хурьга хааха хаамжанууд нэгэ газарта зохидоор ябталаатай. Отарынь газаа 860 центнер үбhэн, горитой hолоомон зөөгдэжэ абтанхай харагдана.

— Энэ жэлдэ 623 ахэ хонидые харууhалжа үбэлжэхэ зомди. Эдэмнай дүрбэдэхи жэлээ хурьгалхаяа байhан хонид. Мүнөө үедэ хонидоо үрэжүүлжэ, ехэл сүлөөгүй байнабди. Гурбан хүн хүдэлнэбди. Намтай суг миниин нүхэр Александра Федоровна, мүн залуу хонишон Николай Пожарский хүдэлэлсэдэг. Нэгэнэйнгээ hүрэгөө адуулжа гарахадань, үлэhэн хоёрнай хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлнэ. Эхилhээр хоёр хоног соо 75 хонидые үрэжүүлээбди. Энэ хүдэлмэреэ 20 үдэр соо дүүргэхэбди, — гэжэ Дмитрий Яковлевич хөөрэнэ.

Хонидойнь хүсэ шадал эрхим hайн, монсогор тарганууд. Мүнөө тэдэнээ таряанай hуурида, зелёнкын үлөөдэhэн дээрэ үглөөгүүр эртээнhээ үдэшэ орой болотор адуулна.

Тэдэнэй гэртэнь ороходо, ханаарнь хонишодой үдэр бүриин ажалай гурим, социалис уялгань үлгөөтэй харагдана. Эндэнь иигэжэ бэшээтэй: «Бидэ, ахалагша хонишон Д. Я. Свистуновой бригадынхид, 1973 ондо зуун эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 125-hаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ, хурьган бүхэнөө 25 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо эхэhээнь hалгаахабди. Хонин бүриhөө 4,6 килограмм нооho хайшалхабди. Эрхим үрэ дүн туйлахын тула совхозойнгоо түрүү хонишон Гасаран Рабдаевай бригадынхидые мүрысөөндэ уринабди».

Эдэ хонишодой зориhондоо заатагүй хүрэхэ байhанда этигэжэ ядахаар бэшэ. Иигэжэ үбэлжэлгэдөө бүхы юумэеэ хаhа сагтань бэлдээд байхадаал, эрхим үрэ дүн туйлаха үндэhэ hуури табина бшуу.

С. ПАВЛОВ,
«Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ОГОРОДОЙ БАЯН ХЭШЭГ

Коммунист, Гильбэрэй сомоной Соведэй депутат Надежда Васильевна Разуваевагай хүтэлбэрилдэг огородшодой звено энэ жэл баян ургаса хуряажа байна. Энэ звено 11 эхэнэрhээ бүридэнэ. Звенодо 6 гектар даалгагданхай.

Огородшон эхэнэрнүүдэй оролдолгын, мэргэжэл шадабариин ашаар гектарай 260 центнер үгэрсэ, 90 центнер помидор, 200 центнер морхооб, 400 центнер капуста хуряагдажа абтаба. Энэнь түсэбөөр хараалhанhаа нилээд дээгүүр юм.

Звеногой гэшүүд Васса Кокорина, Мария Хлебодарова, Зоя Пластинина, Надежда Разуваева, Екатерина Жаркова, Валентина Гаврилова, Ольга Кокорина гэгшэд баян ургаса туйлаха хэрэгтэ гол үүргэтэй байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой огородшодой звеное даагша **Н. В. Разуваева** звеногой гэшүүн **М. К. Хлебодарова.**

З. ВЕСНИНАГАЙ фототекст.

5 МЯНГАН ЦЕНТНЕР НЭМЭЖЭ ХУДАЛДАХАНЬ

Уланай колхозой таряашад болон механизаторнууд байгша ондо ороohо таряанай баян ургаса хуряажа байна. Таряа хуряалга түгэсэхэ дүтэлэнхэй. 2.376 гектарта шэниисэ тариhан байбал, энээнэйнгээ 2.000 гарые хуряажа абаа. Эндэхи таряашад Эхэ оронойнгоо амбаарта 5.000 центнер шэниисэ тушааба. 1973 оной тарилгада гэжэ 5.200 центнер таряа үрэhэндэ хааба.

Колхоз бии байгаа арга боломжоёо хаража үзэhэнэйнгөө удаа үшөө 5 мянган центнер ороohо худалдаха гэжэ шиидэбэ. Абаhан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула механизатор бүхэмнай габшагай бэрхээр ажаллана. Гүрэндэ таряа худалдаха түсэб даабаряа эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхээр шиидэнхэй.

Колхозой дүй дүршэлөөр баян механизаторнуудай нэгэн Бeликто Будаев 186 гектарай баал сохижо, 2.446 центнер ороohотой болонхой. Мүн энэ нүхэрнай 200 шахуу гектарай таряа баал болгон сабшаа юм. Комбайнер Эрдэни Нанзатов 2.300 центнер ороohо суглуулжа, ажахы соогоо түрүү зэргэдэ ябажа байнхай. Залуу механизатор Бато Доржиев аха нүхэдhөө холо гээгдэнгүй ажаллажа, үетэндөө ёhотой жэшээ харуулна.

Г. БАДМАЕВ,
манай хүдөө бэшэгшэ.

Баргажанай аймаг.

Сошордомо дохёо

БҮХЫ ЮУМЭНЬ ЗАДАГАЙ

Намарай hүүл hара—октябрь гараhанhаа хойшо үбэлэй ойртоhониие мэдүүлэн, хаа хаанагүй ольбон хүйтэнэй заха үзэгдэжэ эхилбэ. Тэнгэриин шарай зэнхын, хүйтөөр амисхалаад, үе үе саhа, бороо шэдэлдэг болобо.

Илангаяа Ярууна мэтэ дээрэ газарта ёhотойл ольбон хүйтэн, харалтан бурууглан сагай заха бүришье элеэр үзэгдэнэ. Мүнөө нэгэ үдэр гэнтэ эрид хүйтэреэд, саhа бордоhоной шэдэлхэнь оройдоошье гайхалгүй болонхой.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, үхэр малаа hайнаар үбэлжүүлхын тула хашаа хорёо, байра байдалыень эртээнhээ дулаалжа, заhажа, дард гэмэ болгоод байха саг ерээ.

Тиимэ гэтэр малайнгаа үбэлжэлгэдэ мүнөө хүрэтэр бэлдээгүй, үшөө зунайхидаал алга hууhан ажахынууд Яруунын аймагта үшөөл бии. Жэшээлбэл, үхэр мал, хонидые шахан таргалуулжа, гүрэндөө эрхим тарган мяха тушааха ёhотой «Улаан Туяа» совхоз (директорынь Д. А. Бальжанов) малайнгаа үбэлжэлгэдэ мүртэй бэлдээгүй гэхэдэ алдуу болохогүй.

Энэ совхоздо бүхыдөө 1.360 үхэр, 2.500 хонин ондо оруулагдаха юм. Тэдэ бүхы малынь юhэн ондоо гүүртэ, отарануудта үбэлжэхэ байна. Совхозой олонхи гүүртэнүүдтэ ябажа харахада, үхэр малайнь хашаа, байранууд заhабарилагдаагүй, дулаалагдаагүй байха юм.

Тусхайлбал, совхозой түбэй отделенидэ 500 үхэр шахан таргалуулха гүүртын малай байра соохи нёдондонойнь шэбхэ сэбэрлэгдээгүй, обойжо хэбтэнэ. Хашаагайнь оройшье хушагдаагүй, зарим тээгүүрээ зэнхыжэ, хүхэ тэнгэри харагдана. Малда тэжээл буйлуулха цехынь задагай. Уhа халааха, талха таряа эhээхэ түхеэрэлгэнь үнгэрэгшэ хабар байлгагдаhаар ойроошье хүртөөгүй, тэрэнэйнь хэды шэнээн заhабаритайе мэдэхын аргагүй. Мүнөө энэ гүүртын жэжэ тугал, бүрүүнүүд задагай хорёо соо хононо. Иигэжэ байбал, «тарган табан хоногой» гэжэ тэдэ малынь туража, муудажа эхилхэнь холо бэшэ.

Хара-Шэбэр гэжэ газартахи гүүртын үнеэдэй хашаа хуушаржа, заhабари ехэтэй болошонхой. Теэд эндэ мүнөө хүрэтэр юуншье хэгдэнэгүй. Бууса гэжэ газарта 200 хуса байдаг. Эндэхи хашаа хорёонь баhал заhагдаагүй. Олонхи гүүртэнүүдтэ хүнүүдэй байха гэр байрашье бэлэн болгогдоогүй, задагай зандаа.

— Саг үшөө дулаан байна ха юм даа. Үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ үрдихэбди. Һаяар гүүртэнүүдтэ дархашуулые эльгээхэмнай, — гэжэ совхозой директор нүхэр Бальжанов хэлэнэ.

Үбэлэй хүйтэнэй улам дүтэлжэ байхада, иимэ hанаа амар hууханьяашье хүлисэшэгүй. Тиигэбэшье мүнөө хүрэтэр малай байра заhабарилха хүнүүд гүүртэнүүдтэ үшөө ошоодүй байhаар. Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые иигэжэ унжагайруулжа яашье болохогүйл. Саг хүлеэхэгүй.

М. НИКОЛАЕВ.

КПСС-эй райкомуудhаа мэдээсэнэ

ТУРУНТАЕВО

Комсомолой Прибайкальска райком элдэб онол арга хэрэглэн, хүдөөгэй залуушуулай дунда эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Механизаторнууд, hаалишадай мүрысөөн, комсомол дуунуудай конкурс, фестивальнууд, тематическа үдэшэнүүд үнгэргэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ залуу хүдэлмэришэд, колхозничуудые үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлгэдэ ехэ туhа хүргэнэ.

Гадна районой промышленна предприяти, колхозуудаар комсомол-залуушуулай 10 бригада саг үргэлжэ хүдэлнэ. Тиихэдэ хабарай тарилгын, үргаса хуряалгын үедэ колхозуудта комсомол-залуушуулай звенонууд байгуулагдадаг, тэдэнэр абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, бусад залуушуулда hайн жэшээ харуулан ажалладаг юм.

Комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэхи эдэ hайн hайхан үйлэ хэрэгүүд тухай КПСС-эй Прибайкальска райкомой бюрогой заседани дээрэ комсомолой райкомой хүдэлмэри тухай асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхэ үедэ тэмдэглэгдэhэн байна.

Энээнэй хажуугаар комсомолой эхин организацинуудай эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ партиин райкомой бюро зааба. Комсомолой зарим эмхинүүдтэ, жэшээлхэдэ, барилгын материалнуудай Татауровска комбинадай, Еловско леспромхозой, колхоз хоорондын барилгын эмхиин комсомольско организацинуудта комсомолшуудай суглаан үсөөн үнгэргэгдэнэ. Гэшүүнэй түлбэри саг дороо түлэгдэнэгүй.

Байгалай, Итанцын леспромхозуудай, «Заветы Ильича», «Путь к коммунизму» колхозуудай комсомольско организацинууд үйлэдбэриин түрүүшүүлые абажа, өөhэдынгөө зэргые олошоруулха тушаа анхаралаа хүсэд табинагүй. Тиихэдэ Еловско леспромхоздо колхоз хоорондын барилгын эмхидэ, «Прибайкальский» совхоздо залуу хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөөн hулаар эмхидхэгдэнхэй, комсомол-залуушуулай олонхинь өөрын социалис уялгануудые абаагүй байhаар. Мүрысөөнэй дүн саг болзортоо согсологдоногүй, залуушуул урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагданагүй.

Эдэ болон бусад дутагдалнуудые усадхаха тушаа тодорхой хэмжээ ябуулганууд КПСС-эй райкомой абаhан тогтоол соо хараалагданхай.

УЛААН-ҮДЭ

ССР Союзай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа улаан булангуудай ниитэ-политическэ хүдэлмэриин районно харалга үнгэргэхэ тухай тогтоол КПСС-эй Железнодорожно райком hаяхан абаба. Харалга үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет 13 хүнhөө байгуулагдаба.

Партиин райкомой бюро дээрэ баталагдаhан «Харалга тухай дүрим» соо энэ хэмжээ ябуулгын гол зорилгонууд тодорхойлогдонхой. Улаан булангуудта ябуулагдадаг ниитэ-политическэ хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаhан социалис уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлхэ зорилго табигдана гэжэ партиин райкомой бюрогой тогтоол соо заагдана.

Харалгын дүн гаргахада ажалшадые ажалдаа коммунис ёhоор хандадагаар хүмүүжүүлхэ, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар улаан-булангуудай хэжэ байhан хүдэлмэри хараада абтаха байна. Гадна ажалшадай интернациональна хүмүүжүүлгэдэ, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые үргэн олониитэдэ тайлбарилан ойлгуулгада анхарал хандуулагдаха юм.

В. СТЕПАНОВ.

«Политическэ hуралсалай шэнэ жэлые ямараар эхилээбта?» гэhэн асуудалтайгаар манай корреспондент партийна организацинуудай секретарьнарта хандаhан байна. Тэдэнэй харюу доро үгтэбэ.

hУРАЛСАЛДАА БЭЛДЭНЭБДИ

Политическэ hуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэн, партиин Захааминай райком пропагандистнуудаа суглуулжа, семинар үнгэргэбэ. Пропагандистнууд «СССР-эй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд» гэhэн партиин райкомой секретарь С. С. Бадмаевай, «СССР-ые байгуулга — ленинскэ национальна политикын илан мандалга» гэhэн райкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша М. Ж. Тудуновай элидхэлнүүдые шагнабад. Тиихэдэ hуралсалай шэнэ жэлдэ партийна организацинуудай урда табигдаhан зорилгонууд тухай, түрүү пропагандистнуудай дүй дүршэл тухай семинар дээрэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоо.

Обкомой лектор А. П. Харитонов уласхоорондын байдал тухай лекци суглараг шадта уншажа үгөө.

Б. МОНИЕВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагшын орлогшо.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЭБДИ

Е. Н. КОРЯГИНА, Улаан-Үдын судна заhабарилгын заводой парткомой секретарь. Политическэ hуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэhээр үнинэйбди. Үшөө сентябрь hарын эхеэр заводой цехүүдтэ партийна суглаануудые үнгэргэжэ, политическэ hуралсалда хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн, тэрэ суглаанууд дээрэ пропагандистнууд томилогдоhон байха. Тиихэлээрээ hуралсалай жэлэй түрүүшын хэшээлдэ эдэбхитэйгээр ерээ.

Заводтомнай марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалдаг 3 hургуули, экономическа шэглэлтэй теоретическэ семинар хүдэлдэг гээшэ. Бэрхэ дүй дүршэлтэй пропагандистнууд манайда олон. А. В. Юхлинэй хүтэлбэрилдэг марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури шудалдаг hургуулида 18 хүн тоологдодог. Тэдэнэр түрүүшынгээ хэшээлдэ бултадаа саг болзортоо ерээ. Дүй дүршэлтэй пропагандист «СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хоёр часай туршада hонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэбэ. hурагшадай зүгhөө асуудалнуудшье табигдаа. Тэдэ асуудалнуудта дүүрэн харюу үгтөө. Теоретическэ семинарые хүтэлбэрилэгшэ, пропагандист В. А. Гаврилов түрүүшынгээ хэшээлые мүн лэ hонирхолтойгоор үнгэргөө.

Л. М. ГЕРАСИМОВА, республикын хүдөө ажахын министерствын партийна организациин секретарь. Политическэ hуралсалай шэнэ жэлэй түрүүшын хэшээлдэ hурагшаднай бултадаа байлсаба. «СССР-эй байгуулагдаhаар 50-жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол тухай элидхэл тэдэнэр шагнаhан байна. Манай министерствэдэ нэгэ теоретическэ семинар, хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономико шудалха hургуули, политическэ эхин hургуули мүнөө жэлдэ хүдэлхэ юм. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономико шудалха hургуули түрүүшынхеэ эмхидхэгдэбэ. Тэрэ hургуулида гуша гаран хүн — таhагуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд hураха болоо. Түрүүшын хэшээл эмхитэйгээр үнгэрөө.

П. М. МАХАНОВ, Улаан-Үдын 1-дэхи дунда hургуулиин парт-

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

ХОНИШОН

ЗУРАГЛАЛ

АЛЕКСАНДР Сластин ба тэрэнэй нүхэдтэй уулзахаhаан урид тэдэнэй ажал хүдэлмэри, hайн хэрэг тухай нэгэтэ бэшэ дуулаhан байгааб. Тиихэдэ янза бүриин хөөрэлдөөн болоhон байгаа ааб даа: зариманиинь Александр даншье хяhуур, нарин хүн, нүгөөдүүлынь—шадамар бэрхэ, ёhотойл эзэн хүн гээшэ гээд хөөрэлдэдэг hэн. hүүлшын хоёр хөөрэлдөөн ухаандам бүришье бүхөөр хадуугдаhан байгаа.

— Ехэл хяhуур хүн даа,— гээд эндэхи барилгашадай бригадир толгойгоо хүдэлгэн хэлэнэ.—Хоёр жэл болобо ха. Үбэлжэлгэдэ бэлдэлгын үе hэн. Малай байра, хонидой дал заhабарилжа, дулаалжа байгаабди. Хажуугаарнь хашаа, хорёоншье байха. Ажалаа дүүргээд, барилгын материалнуудые гаргашалха акт табиха хэрэгтэй болобо. Урда жэлнүүдэйхидэ адли отара бүхэндэ нэгэ жэгдэ хубаагаад, акт бэшэжэрхибэл, дүүрэhэн лэ хэрэг ха юм. Олоор бодоhон, тоолоhоной юун байхаб. Ходол тиигээд хэдэг hэмнайбди. Хадааhан бүхэниие тоолохо аалши?

Хөөрэлдэжэ байhан нүхэрни бага зэргэ энеэбхилээд, иигэжэ хэлэбэ:

— Актыемнай хараад, Сластин дурагүйлхэhэн янзатайгаар: «Тооложо үзэе. Манай отарын байрада хэды хадааhан гаргашалагдааб» гэжэрхибэ.

Тиигээд тооложо үзөө hэмди. Тус отарын байрые хэды «гороолбошье», хэhэн ажалнай балай харагдабагүй, шэнээр хадагдаhан нэгэшье хадааhа харабагүйбди. Худалаар хэлэхын аргагүй. Александр Сластин, тэрэнэй нүхэд урид ябажа, харажархиhан байгаа ха юм. Юушье хэлэхын аргагүй байгаа. «Теэд ехэ зугаа гаргаhанай хэрэг юун байхаб» гэжэ hанаад, бодожо үзэхэдэмнай, таарахагүй юумэ хэжэ байhан байгаабди. Ганса энэ отара бэшэ, бүхы колхознай ажахын тоосоондо оронхой ха юм.

«Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Ц. С. Семеновой хөөрөөн бригадирайхитай адлирхуушье hаа, пэгэл ондоохон hэн.

— Ноохо хайшалалгын урда тээ hэн,—гэжэ Цырен Семенович хөөрэбэ.—Ажалай халуун хаhа байгаа. Үдэр бүри 3—4 хонишон ерэдэг байха, энэ тэрэ юумэн хэрэгтэй болохо. Отаранuудта хайшалагшад хэрэгтэй болошохо. Александр Сластинай хүдэлдэг Булагай отарада хэды хүнние эльгээhэнээшье мартаhан байгааб. Тэрэ үдэртөө нэгэ хүн гэдэргээ бусашоо. «Отарадамнай үлүү хүн хэрэггүй. Нооhоной өөрын үнэсэн ехэ болошохо. Хэндэшье хэрэггүй юумэн болохо» гэжэ А. Ф. Сластин хэлэhэн байгаа.

— Тиигээд нүхэр Сластинай хүтэлбэрилдэг отарын хонишод ноохо хайшалалгаяа бултанhаа урид дүүргэжэрхёо hэн. Тэрэ жэлдэ тус отарын хонишод толгой бүриhөө 4 килограмм 500 грамм ноохо хайшалhан юм,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

Александр Федорович Сластин, тэрэнэй нүхэд нэгэ шэнэ юумэ хэхынгээ урда тээ заатагүй тооложо үзэхэ, ашатай туhатайень мэдэhэн лэ байха. Талада гү, али хорёогойнь газаа хэбтэhэн нэгэ тэбэришье үбhэнэй хажуугаар минил гарахагүй, заатагүй абажа хашаанда оруулhан лэ байха. Байрынь газаагуур нэгэшье hургаагай хэбтэхые харахагүйт. «Юумэ бүхэндэ эзэн хэрэгтэй» гээшэ ниимэл хүнhөө угтай ха даа гэжэшье hанамаар.

Табан жэлэй саада тээ А. Сластин хонидой отара даажа абаа. Тиихэдэ ямаршье дүршэлгүй байгаа. Нүхэдыньшье тиимэрхүү hэн. Гансал Григорий Павлович Иванов гушаад жэл соо адуушанаар ажаллаhан байгаа. Тиихэдэ зэргэлээд оршодог хонишодынь хэдэн арбаад жэлдэ ажаллажа, дүршэл ехэтэй болоhон хүнүүд hэн. Тиимэhээ дүршэлтэй нүхэдтэй мүрысэхэнь хүнгэн хэрэг бэшэ гэжэ Сластинай отарын хонишод ойлгоhон байгаа. Олон юумэ ойлгожо абахын тула ном hудар үзэхэ баатай болоогдоо.

А. Ф. Сластинай отарын хонишод тиигээд мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоо. Сүлөөтэй саган гарахалаар лэ «Хони үсхэбэрилгэ» гэhэн журнал, хүдөө ажахыда хабаатай брошюра, газетын статьянуудые уншажа эхилээ. Уншаhан юумэн тухайгаа хамтадаа хөөрэлдэдэг, зүбшэдэг байгаа. Тобшолол хэхээ яарадаггүй hэн. «Яарабал—даарахаш» гэhэн арадай үгые баhал hанажа ябадаг байгаа. Тиигээд лэ эгээл багаhаань — отарадаа эхин шатын бүридхэл hайжаруулжа, ажалаа эхилхэ гэжэ тэдэнэр шиидэhэн юм. Дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэ жэлэй hургуули дүүргэhэн, колхозой түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаhан А. Ф. Сластин экономико гэдэг юун бэ гэжэ ойлгодог байгаа.

Тусхай дэбтэртэй боложо, отарадаа гаргашалhан тэжээл, барилгын материал бүхэниие тэмдэглэжэ захалба. Түрүүшээр зарим хүнүүд шоглоодшье абаhан байха. «Сластин бухгалтери эмхидхээ гэлсэнэл. Хадааhанhаа эхилээд, бултыень бэшэнэ» гэхэ мэтын зугаа тарашоо hэн.

Үни удааншье болонгүй энэ хөөрэлдөөн мартагдаа. Удаадахи жэлэй эхиндэ энэ отарын хонишод тухай «Сластинай отарынхид бултанhаа ехэ олзотой гараа. Нэмэлтэ түлбэри ехээр абахань гэлсэнэ» гэhэн хөөрэлдөөн боложо эхилээ. Тэрэ жэлэй дүнгөөр нүхэр Сластинай отарын хонишод сэхэ гаргашаяа мянгаад түхэригөөр алмаhан байгаа. Тиигэжэ «Знамя Ленина» колхозой хонишод бодомжолдог, тоолодог болоо hэн. Булагай отарада айлнадшье hубарилдажа эхилээ. Ерэhэн лэ хүнүүд нэн түрүүлэн А. Сластинай дэбтэрые абажа үзэдэг байгаа.

Нүхэр Сластинай отарын хонишод ажалдаа ёhотойл эзэн мэтээр хандадаг болонхой. Бүхы ажалаа өөhэдынгөөл хүсөөр дүүргэдэг юм. Гансал ноохо хайшалалгын үедэ туhалагшадые абадаг. Отарадань ДТ-25 түхэлэй трактор, үбhэ хуряалгын техникэ даалгагданхай. Үбhөө өөhэдын хүсөөр хуряажа абадаг болоhоор үнинэй.

Тус отарын хонишод сабшалангаа үтэгжүүлжэ, үгасыень дээшэлүүлхын тула ехэ оролдолго гаргана. Хэдэн жэлэй саада тээ даажа абаhан 73 гектар газараа бултыень хорёолжо, жэл бүри үтэгжүүлгэ оруулна. Урда жэлнүүдтэ тэрэ участогhаань 220—230 центнер үбhэ абадаг байhал, 1971 ондо 1000 гаран центнер хуряагаа. Энэ жэл ган гасууртай байгаашье hаань, 700 гаран центнер үбhэ абаhан байна. Тиигэжэ сабшалангай үргасые 3 дахин дээшэлүүлжэ шадаба гээшэ. Энээнэй ашаар отарынгаа хонидые тэжээлээр өөhэдөө гүйсэд хангадаг болоо. Зарим жэлдэ ондоо фермэнүүдтэшье үбhөө үгэдэг байна. Жэшээнь, үнгэрhэн хабартаа энэ отараhаа 120 центнер үбhэн буруунуудай гүүртэдэ үгтэhэн юм.

Хонишодой ажалшье урагшатай hайн болоо. Энэ жэлэй ажалай дүнгөөр тус отарын хонишод аймаг соогоо эрхимлэжэ гараба. 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьган абтажа, толгой бүринь 23 килограмм шэгнүүртэйгээр hалгаагдаа hэн.

Аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөнэй үедэ Александр Федоровичтой дахин уулзаа hэм. Забhарлалгын үедэ партиин райкомой библиотекэдэ орожо, номуудые харааашална.

— Хонин ажал тушаа ном бэдэрнэ гүт?—гэжэ hонирхоходом:

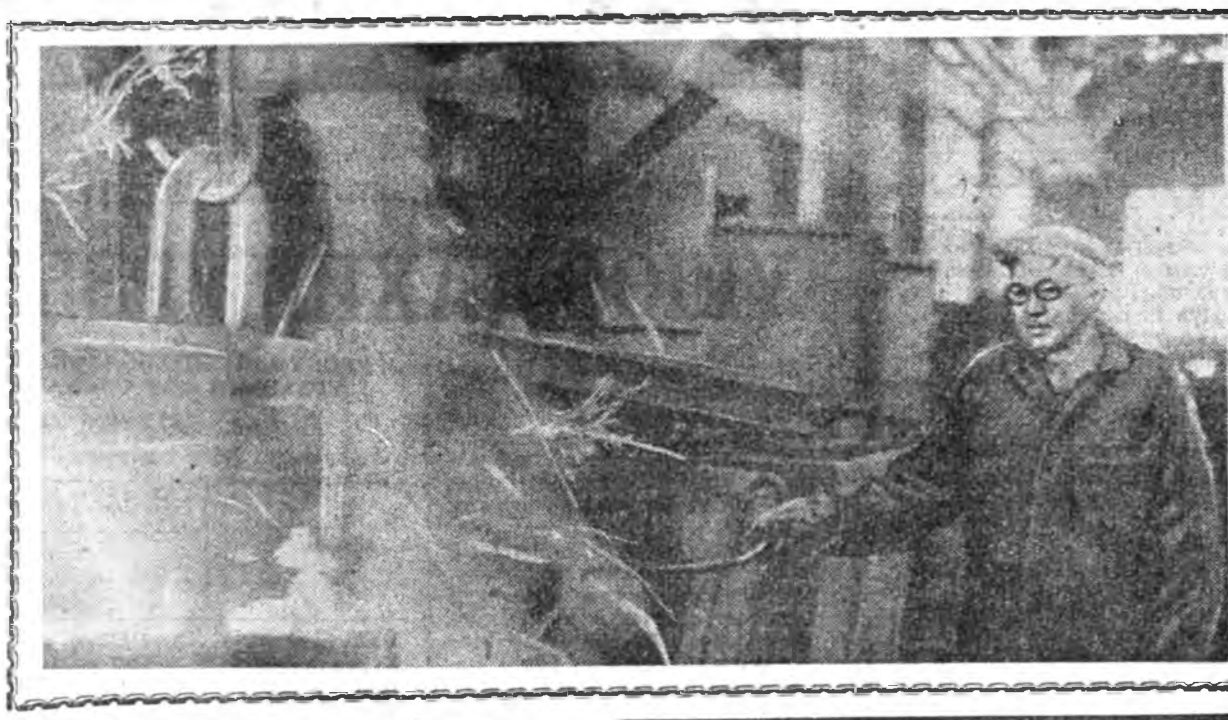
— Үгы даа. Уран hайханай hонин ном уншаха дуратай хүм. hүниндөө дежурлажа байхадаа, уншахада hайн байдаг. Унтахаяа hанахада, ямаршье эмhээ үлүү юм,—гэжэ хэлээ hэм.

— Хонин ажал тухай үшөөл багаар бэшэгдэнэ. Тиихэдэ хонишодые hургаха талаар бидатай юумэн хэгдэнэгүй. Трактор, комбайн жолоодохын урда тэ хүнүүд хэдэн hара соо hуралсажа, шалгалта баридаг, үнэмшэлгэ абадаг гээшэ. Хонишодто тиимэ юумэн байхагүй. Хэдэн арбаад мянган түхэригэй хамтын зөөри хонишод харууhална бэшэ аал?—гэжэ ахалагша хонишон хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ хэлээ hэн.

Александр Федорович Сластин тон зүб хэлээ гэжэ hанагдана. Юуб гэхэдэ, хонин ажалые саашадань хүгжөөхэ, хямда сэнтэйгээр ехэ продукци абадаг болохо асуудал тэрэнэй hанал бодолые эзэлнэ.

Забhарлалгын дүүрэжэ, зүблөөнэй эхилхэдэ, Александр Сластин Джованьолли гэгшын «Спартак» гэжэ ном абаад, зүблөөндөө ороо hэн.

С. АНТОНОВ.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.

ҮҮРЭЙ СОЛБОН ДЭЭРЭҺЭ 50 МИНУТЫН ТУРШАДА АБТАҺАН РЕПОРТАЖ

Совет эрдэмтэд балайшье ехэ бэшэ хугасаа соо арбан жэлэй туршада замбуулинай нэгэ планетые —Үүрэй солбониие шэнжэлээд байна. Энэ талаар туйлагдаhан hүүлэй гайхамшаг илалта гэбэл, «Венера-8» гэжэ станциие Наранай аймагта ородог Үүрэй солбоной гэрэлтэдэг таладань анха түрүүшынхеэ буулгаhан байнабди.

Станцинуудые эльгээжэ, шэнжэлгэнүүдые хэхэhээ түрүүншье Үүрэй солбон тухайда астрономууд элдэб багсаамжануудые хэдэг байhан ааб даа. Тэрэнэй нюруу дээрэхи даралтань нэгэ-хоёр атмосферэ болохо ха гэлдэдэг, зариманиинь үшөө дээгүүр—арба, хори... зуун атмосферэ хүрэтэр хэмжээнэй даралта тэндэ бии ха гэжэ тухайлдаг байба.

Үнэхөөрөө 100 атмосферэ даралтын тэндэ бии байгаа hаань, оройдоо 25 атмосферэ даралта дабаха аппарадуудые эгээл бэхи гэжэ конструкторнуудай hанадагынь хайшаа hааб. Теэд, энэшье ушар совет эрдэмтэдые айлгаагүй. Тэдэнэр бодото байдалыень мэдэхэ зорилгоор 180 атмосферэ хүрэтэр даралтада хүдэлхөөр «Венера-7» гэжэ станци бүтээхэ гээд шиидэhэн юм.

Дэлхэйн түүхэдэ анха түрүүн планетэнүүд хоорондын энэ станци Үүрэй солбон дээрэ буулгагдаад, тэндэхи агаарай температура тухай тодорхой мэдээ дамжуулаа. Табан зуун градус... Айхабтар халуун, уб улаан болотороо шабадуулhан пеэшэн шэнги планетэ—гайхалтай түби! Иимэ халуун газарта буухын тула станциие хадуун удааруулха үедэнь тэрэнэй температура бүри ехэ байдаг. Үүрэй солбоной нюрууhаа дээшээ 100 шахуу километртэ агаар үгы юм. Гэбэшье саашадаа уурал ба газ бүри нягта болоод, аппарадай газаа талын температурань 500 градус бэшэ, хорёод дахин халуун байдаг. Хиин орохогүйгөөр хаабашье, аппарат үргэлжэ дээрээ нэбтэ халажа, дамжуулагша оньhон ходоо дуугай болодог. Тиимэhээ аппарадай хүдэлхэ сагые, наhые ута болгохо гэжэ конструкторнууд али болохоор оролдодог байна. «Венера-8»-най хэhэн шэнжэлгын дэлисэ ехэ, наhаниинь ута байна.

Урда тээнь Үүрэй солбоной харанхы (hүни) байдаг таладань буудаг байhан аад, мүнөө гэрэлтэй (үдэр) таладань буудаг болоо. Гэхэ зуура, Наранай элшэ туяа Үүрэй солбоной нюрууе гэрэлтүүлдэг гү, али тойроод байhан үргэлжэ зузаан уурал манан хушалтыень нэбтэлдэг гү, али тэндэ ходо бүрүүл харанхы байдаг гү? Эрдэмтэд hая болотор агаарыень шэнжэлдэг байhан аад, мүнөө тэндэхи хүрьhэн ямар бэ гэжэ мэдэхые хүсэнэ. Элhэн гү? Али вулканhаа гараhан базальт шулуун гү? Загсаhан туулган гү? Энэнэй урда тээ харанхы талынь атмосферын даралта, температурые хэмжэдэг hаа, харин мүнөө гэрэлтэй (Үдэр) талынхинь ямар хаб? гэжэ мэдэхые хүсэнэ. Манай дэлхэйнхиhээ Үүрэй солбондохи үдэр, hүниин алгасалдаан тон удаан—манайхяар дүрбэ hара боложо нэгэ эрьедэг.

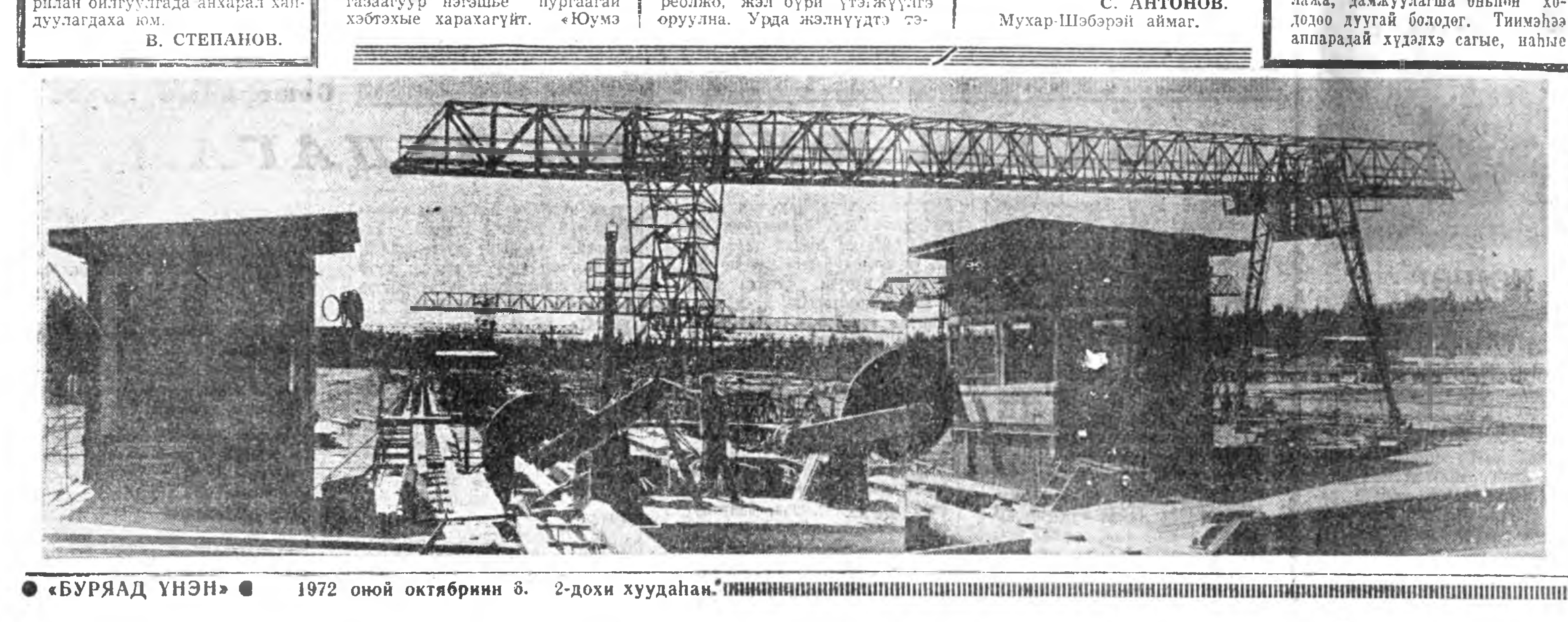
— 1972 оной июлиин 22. Хэдэхэн часай үнгэрэмсөөр Үүрэй солбондо хүрэхэ. Удангүй планетэ шадарай ниидэлгэ, хэлхеэ холбооной 86-дахи сеанс эхилхэ. Хэдэн hарын туршада захагүй замбуулин соогуур ниидэжэ, 300 миллион километр зам гаталагдаа. Планетэнүүд хоорондын станцинуудай ниидэлгэ, буулгын, адаглалга шэнжэлгын хүдэлмэри хүтэлдэг КВЦ гэжэ түбтэ элдэб мэргэжэлтэд сугларанхай. Станциин конструкторнууд, которойнь орёо оньhонуудые зохёогшод, радистнууд, астрономууд—хэдэн арбаад ондоо мэргэжэлтэд бии. Тэдэнэр тус бүридөө Үүрэй солбонтой «дуугаралсаха» хүсэлтэй.

Мянгаад атмосферын даралтай оршон байдалда загаhад, далайн хабшаахайнууд амидардаг бшуу. Тиимэhээ Үүрэй солбон дээрэшье амита бодос бии аалам гэжэ, жэшээлхэдэ, биологууд hанаашархан хай.

Теэд кислородгүй, гансал углекислэ газтай, 500 градус халуун болодог Үүрэй солбон дээрэ ургамал, амитад байжа шадаха гү? Амидаралай эшэ нүхэсэл болодог белок иимэ хэсүү байдалда хэр тэсэхэб? Гэбэшье атмосферын дээдэ хубида хэдэн арбаад градус халуун, доодохиhоо hураггүй hэрюун байхадань, юрэ бусын түхэлэй амитад, уhан соо байдаг амитадай, ургамалай түхэлтэй элдэб юумэд тамаржа ябадаг байжашье магад. Энээниие

дэжэ, hуулижа hунда...
ха, манда туhатай...
дээнүүдые асарха,
хүнэй мэдэлдэ оруул...
рилготой үшөө ехэ...
байха.

Леонид ВЕСН...
инженер.

Модо бэлэдхэлэй үнинэй предприяти болохо Хандага... промхоз модо бэлдэхэ. шэрэхэ даабаряа hара, жэл бүхэн... тайгаар дүүргэнэ. Эндэ модо бэлэдхэлэй, болбосоруул... технологи үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Леспромхозой, мүн Загр... риин зарим леспромхозуудай бэлдэhэн модон ута зандаа... саар шэрэгдэжэ, эндэхи оньhожоруулагдаhан доодо склад... тэй зэргээрээ тайрагдажа, сорт сортоороо илгагдадаг бол... та бүтээсэ ехэтэй, шэнэ техникэ тодхогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: леспромхозой оньhожоруулагдамал склад.

Ф. СОРОКИНОЙ ...

...нэ үдэрһөө эхилжэ, иимэ тусхай гаршаг доро СССР-эй ...уулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа, аха дүү Автономито ...ликануудай хүгжэмэй баялигтай, композиторнуудтайнь, ...шэдтэйнь танилсуулхамнай.

ХАЛЬМАГ АРАДАЙ АЯЛГА

...ороной эгээл дээдын шан... хоёр ордендо хүртэһэн ...ороной нюдэ алдама үргэн ...да баян дэлгэр, гоё һайхан ...лга, Номгон Дон гэжэ оро... ...ехэ мүрэнэй хоорондохи ...лжэ байдаг. Хальмагай ...хүгжэмэй баялиг тухай ...лхынгээ урда тээ халь... ...баатар хүбүүн, Совет... Герой, генерал-полковник ...родиковой бэшэһэн ном ...доол нэгэ мэдүүлэл абая: ...хальмагууд үсөөхэн ото... ...лэн, талын худагай гү, ...ронхой эрьедэ таба-зур... ...гэрнүүдые. бариад, ма... ...юумэнэй барагдаха... ...газарта нүүдэг, иигэжэ ...ябахань тэдэндэ ехэ ху...

...урда сагта зобожо, баяд ...эгдэжэ ябахадаа үгытэй ...үдэшэндөө сугларжа, үльгэр түүхэеэ хэлсэжэ, утаар татаһан аялгатай уянгата дуунуудаа дуулалдадаг байгаа. Октябриин хубисхалай илаһанай ашаар хальмаг арад жаргалтай боложо, тогтон һуурижаһан, өөрынгөө соёл культурые хүгжөөһэн байха юм.

Хальмаг арад угай хүгжэмшэ, дууша арад юм. Тиимэһээ арад зоной дундаһаа ирагуу һайхан дуунууд мүндэлэн түрэһэн түүхэтэй. Жэшээлхэдэ, 1812 ондо болоһон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ зохёогдоһон «Ута хүлтэ француз», «Мандаха наран» гэжэ дуунууд мүноошье хальмаг арадай дунда дуулагдадаг байха юм.

1932 ондо Астрахань хотодо хүгжэмэй һургуули — искусствын техникум нээгдэһэн байна. Энэ техникумые дүүргэһэн түрүүшын хальмаг хүгжэмшэд, дуушад Хальмагай хүгжэмтэ театрай эмхидхэлгэдэ ехэхэн хубитаяа оруулһан байна. Тиигэжэ 1936 ондо энэ театр ажалаа эхилһэн түүхэтэй. Хальмаг үхибүүдэй түрүүшын хүгжэмэй һургуули 1937 ондо нээгдэһэн байха юм. Тиихэдэ мүнөө Хальмагай АССР-эй аяар гушаад шахуу үхибүүдэй хүгжэмэй һургуули ажаллажа, бэлигтэй бэрхэ оюутадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн үүргэ дүүргэжэ байдаг.

«Джангар» гэжэ гайхамшагта үльгэр туужын мүндэлһөөр 500 жэлэй ойе хальмаг арад 1940 ондо тэмдэглэһэн байна. Энэ ехэ ойдо зорюулжа совет элитэ композитор Антонио Спадавеккиа табан хубиһаа бүридэһэн нэгэ нэрэтэй симфоническа сюитэ бэшэһэн байна. Хальмагай Автономито Совет Социалис республикын 15 жэлэй ойн баярта зорюулжа, композитор Валентина Гейгерова Хальмагай түрүүшын симфони бэшэһэн байха юм. Тиихэдэ баһал Москвагай композитор Михаил Грачев хальмаг арадай аялга дуунуудай үндэһөөр нилээд олон бэлиг түгэлдэр зохёолнуудые бэшэһэн байна. Жэшээлбэл, «Хальмагай газар дээрэ» гэжэ кантата, «Джангарай үри һадаһад» гэжэ симфоническа сюитэ, «Хальмаг дуунууд» гэһэн струнна квартет, Хальмаг рапсоди болон табяад шахуу дуунуудые бэшэһэн байха юм.

Эдэ хүгжэмтэ зохёолнуудые арад зоной дунда үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ Хальмагай дуу, хатарай «Тюльпан» гэжэ ансамбль ехэ үүргэ дүүргэжэ байдаг. Хэдэн жэлэй саада тээ энэ ансамбль манай Буряад орондо айлшалжа ерээ һэн. Тэдэнэй дуу хатарые Улаан-Үдын ажалшад хаража, шагнажа сэдьхэлээ баясуулаа бэлэй. Хальмаг арадай дуунууд буряад арадай дуунуудта тон дүтэрхы байдаг. Тиимэһээ манай композиторнууд Бау Ямпилов, Жигжит Батуев гэгшэд Хальмагай АССР-тэ ошожо, хүгжэм, дуунуудые бэшэдэг байна. Хальмагай үндэһэн эпос «Джангарай» удхаар Жигжит Батуев балет бэшэжэ ерээ һэн. Тэрэнь мүнөө Элистэ хатын хүгжэмтэ театрта табигдажа, олон харагшадта үнэрөөр сэгнэгдэдэг байха юм. Тиихэдэ Бау Ямпилов ехэ симфоническа оркестрэй наадаха, дүрбэн хубиһаа бүридэһэн «Хальмагай зураглал» гэжэ сюитэ бэшэһэн байна. Энэ сюитэ Москвагай телевидени болон радиогой ехэ симфоническа оркестр наадажа, манай ороной телевидени болон радиогой бүхы шахуу комитедүүдэй хүгжэмэй редакцинуудта эльгээгдэһэн байна.

Хальмагай АССР-тэ бэлигтэ поэдүүд олон. Дурдабал, Михаил Хонинов, Хальмагай АССР-эй арадай поэдүүд Аксен Сусеев, Санджи Каляев, Давид Кугультинов гэхэ мэтэнүүдэй шүлэгүүд дээрэ нилээдгүй олон дуунууд зохёогдоһон юм. Эдэ дуунуудые һайхан хоолойтой олон тоото дуушадынь дуулажа, олоной һайшаалда хүртэдэг. Хадьмагай АССР-эй, РСФСР-эй габьяата артистка Валентина Гаряева урданай хальмаг дуунуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэнэ. Тиихэдэ Хальмагай АССР-эй габьяата артистнууд Антонина Мукаева, Валентина Ильцаранова гэгшэд хальмаг, монгол, буряад, казах, украин болон ород дуунуудые уянгатай һайханаар дуулададагаараа республика соогоо суурхаһан байна.

Ирагуу һайхан хоолойтой Валентина Ильцаранова «Тюльпан» гэжэ ансамбльтайгаа манай республикада айлшалхадаа, Даша-Дондок Жалсараевай зохёоһон «Хонишоной дууе» дуулажа, шагнагшадые ехээр баясуулаа бэлэй. Санджи Каляевай үгэ дээрэ бэшэгдэһэн «Шамайгаа яахабиб?» гэжэ дуу дуулахадань, үгыень һайтар ойлгоошьегүй һаа, дуушанай уян нугархай хоолойе һайхашаажа, харагшад ямар халуунаар альгаа ташаа гээшэ һэм.

Хальмагай АССР-тэ үргэнөөр мэдээжэ болоһон, томо томо зохёолнуудые — оперо, балет, симфоническа хүгжэм зохёоһон өөрын композиторнууд мүнөө дээрээ үшөө тодороодүй, гэбэшье, бэлиг шадабаря хурсадхажа ябаһан залуу хүгжэмшэд Бадма Буханков, Бадма Джимбиев, Петр Чонкушов, Мингиян Пюрвеев, Константин Эренджденов болон бусад хүгжэм, дуунуудые олоор бэшэжэ байдаг.

Хальмагай республикын Элистэ хотодо 1960 ондо хүгжэмэй училищи нээгдэһэн юм. Энэ училищиие амжалтатайгаар дүүргэһэн залуу оюун бэлигтэд Саратовай, Астраханиин, Москвагай консерваторинууд болон Гнесинтэнэй нэрэмжэтэ Москвагай Гүрэнэй институтда һуралсажа байдаг.

Хальмаг арадай үндэһэн соёл культура жэл бүри хүгжэжэ, дээшэлжэ байдаг. Хальмагай АССР-эй болоод манай Буряадай АССР-эй соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд хоорондоо ходо ябалсажа, уран бэлигээ харуулалсажа байдаг. Манай «Байгал» гэжэ дуу хатарай ансамблиин артистнууд, мүн оперо ба баледэй театрай, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай коллектив аха дүү хальмаг арадай орон нютагуудаар нэгэнтэ бэшэ айлшалһан байха.

Иигэжэ СССР-эй арадуудай аялга хүгжэм бэе бэеэ дэмжэлсэн, жэл ошохо бүри улам һайханаар хүгжэм һалбаржа байдаг гээшэ.

Д. САМБОЦЫРЕНОВ,
Буряадай радиогой хүгжэмэй ахалагша редактор.

...публикын хүүгэдэй ...отекэ үхибүүдэй дун... ...л-гэгээрэлэй хүдэлмэ... ...гэнөөр ябуулна. Энэ ...отекэ 200 мянга гаран ...й. Энэ оло мянган ном ...республика дотор хү... библиотекэнүүдэй ...һэлгэгдэн уншаг... Мүнөө СССР-эй ...лагдаһаар 50 ...ойдо зорюул... ...библиотекын хүдэлмэ... ...шэд ехэ ажал хэнэ. Эн... ...бүүдэй уншаха номой ...тэкэ эмхидхэгдээд, саг ...болоод лэ шэнэлэгдэн ...ража байдаг. ...РАГ ДЭЭРЭ: Библио..., комсомол басаган ...ла Банзаргашеева ...кын номуудые һэргээ... ...йна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ДЕПУТАДАЙ ХУУДАҺАН

Аймагай «Бэшүүрэй таряашан» газетын журналистнууд хирэ-хирэ болоод лэ сомоной, сельскэ Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй ажал хүдэлмэри тухай тодорхойгоор бэшэжэ байдаг болонхой. Тэдэ материалнуудынь гол түлэб тусхай «Депутадай хуудаһанда» толилогдоно.

Һаяхан гаргагдаһан ээлжээтэ хуудаһанда сомоной, сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай ябуулдаг ниитэ-эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай хөөрэгдэнэ. Энэ хуудаһандань толилогдоһон «Һунгагшадтайгаа хамта», «Өөһэдынгөө округто» гэһэн материалнууд соонь Тушадай, Бага-Куналейн сельскэ Соведүүдэй депутадуудай бүлэгүүдэй хэжэ байһан ажал тухай тодорхойгоор бэшэгдэнэ. «Бага-Куналейн сельскэ Соведтэ депутадуудай гурбан бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Тэдэ бүлэгүүдэй гэшүүд соёлой хоёр жэлэй доботолгын үедэ хараалагдаһан хүдэлмэриин дүүргэлтые ходо хинан шалгажа байдаг, һунгагшадтай уулзажа, Соведэйнгээ ажал тухай хөөрэжэ үгэдэг байна» гээд «Өөһэдынгөө округто» гэһэн корреспонденци соо уншанабди.

Энэ хуудаһанда толилогдоһон «Бэрхэшээлнүүдые дабан» гэжэ статья соо Охин-Булагай сельсоведэй депутадуудай бүлэгэй ажал тухай бэшэгдэнхэй.

...ласхоорондын һонин

Эндэ „Искра“ ...лагдадаг байгаа

...ЕРЛИН. (ТАСС). Энэ жэл ...игтэхи музейдэ — Лени... ...эмхидхэн байгуулһан ...ра» газетын типографида ...мянган хүн орожо хараһан ...а. Дурасхаалта музейн ...улагдаһанһаа хойшо ГДР-... ба бусад оронуудай 550 ...ан эрхэтэд эндэ ерэжэ, та...һан байха юм.

...родой «Искра» гэжэ ниитэ ...тическэ марксис газетын ...үшынь номер 72 жэлэй ...Лейпцигэй Руссенштрассе ...жадахи типографиин са... ...байшан соо барлагдаһан ...аа. Тус типографи немец ...лмэришэнэй хүдэлөөнэй ...мэдээжэ ажал ябуулаг... Г. Рау гэгшын мэдэлдэ ...н юм.

...орсэ шухаг бэлэгэй — ...ра» гэһэн томо гаршагтай ...ын хуудаһанай буулгаба... ...Лейпцигтэхи музейдэ оро... ...хүн бүхэн абажа гарадаг. ...уссенштрассе гудамжадахи ...анда олон тоото экскурси ...хэһээ гадна, ГДР-эй за... ...уулай заншалта һайндэр... ...эндэ үнгэргэгдэдэг. Энэ ...ан соо пионернүүд-тель... ...ацуудэй хүхэ галстугууд ...гшадта зүүлгэгдэдэг, Сү... ...немец залуушуулай хол... ...ой һүлдэ тэмдэгтэй хүхэ ...ануud үмэдхүүлэгдэдэг.

Энэдхэг-совет хани барисаанай һүлдэ

ДЕЛИ. (ТАСС). Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар Бокародо баригдажа байһан металлургическа заводой түрүүшын ээлжээн ашаглалгада оруулагдаба. Энэнь Зүүн-Урда Азидахи эгээн ехэ предприяти болохо юм.

Бокарогой завод Энэдхэг-совет хани барисаанай, харилсаа холбооной хэтэ мүнхын һүлдэ болохо гээд Индиин президент В. В. Гири барилгашадта эльгээһэн амаршалгын бэшэг соогоо тэмдэглээ. Заводой түрүүшын ээлжээе ашаглалгада оруулалга Индиин индустриие хүгжөөлгын түүхэдэхи шухала шата болоно гэжэ премьер-министр Индира Гандиин бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Бокародохи завод экономикоёо өөһэдөөрэн хүгжөөхэ арга энэдхэг орондо олгохо гээд этигэжэ байһанаа премьер-министр элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Румыниин дээдэ һургуулинуудта октябриин 2-һоо хэшээлнүүд эхилбэ. Байгша ондо 187 факультедтэй 47 дээдэ һургуули нэгэдхэһэн университедэй 19 түбтэ 144 мянга гаран студентнэр һуража захалаа. Һуралсалые үйлэдбэритэй нягта холбоотой болгохо асуудалда Румыни ехэ анхарал хандуулна. Мүнөө ороной дээдэ һургуулинууд 17 шэнжэлгын, 5 тоолон тодорхойлгын түбтэй, 27 лабораторитой, туршалгын 6 станцитай юм. Һуралсалай шэнэ жэлээр үйлэдбэриин хэдэн мастерской баригдаа.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй мэдүүлгэ

МОГАДИШО. (ТАСС). Зүүн Африкын хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсахаяа Угандын делегаци Сомалиин ниислэл хотодо ерэбэ. «Танзанитай харилсаа холбоогоо һайжаруулжа, амгалан байдал тогтоохо хүсэл эрмэлзэлтэйгээр Угандын делегаци хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсахаяа ерээ» гэжэ Угандын гадаадын хэрэгүүдэй министр Вануме Кибеди эндэ ерэмсээрээ мэдүүлбэ. Уганда Танзани хоёрой хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха гэһэн үүргые Сомалиин правительство даажа абаа гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Октябриин 4-дэ эхилхэ хөөрэлдөөнүүд аша үрэ ехэтэй байха аабза гэжэ Вануме Кибеди этигэн найдажа байһанаа мэдүүлээ.

Правительствада хандаһан уряа

...ЕНЭ. (ТАСС). ГДР-тэй ...нууд хоорондынгоо харил... ...аһаруулжа, дипломатиче... ...холбоо барисаа тогтоохо ...айгаар Австриин Эхэ... ...үдэй демократическа со... ...Австриин правительствада ...аба. Германиин Демократи... ...ка Республикые мэдэрхэдээ, нейтралитедэйнгээ эдэбхитэй, эб найрамдалта удха шэнжые Австри лаблан, Европодохи түгшүүрил һулаоуулха, аюулгүйн байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ европын зүблөө зарлаха бэлэдхэлдэ туһа болохо гэжэ Эхэнэрнүүдэй демократическа союзай уряа дотор тэмдэглэгдэнэ.

Американ генералай аяншалга

ЛОНДОН. (ТАСС). Национальна аюулгүйн талаар США-гай президентын туһалагшын орлогшо бригадна генерал А. Хейг дүрбэн үдэрэй турша соо Сайгон хотодо аяншалһанайнгаа һүүлээр Вашингтон орохоёо октябриин 4-дэ эндэһээ мордобо. Рейтер агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Сайгондохи Тхиеугай хархис засагай толгойлогшотой, Урда Вьетнамда байдаг американ сэрэгэй дээдэ тушаалтадтай, граждан хүнүүдтэй А. Хейг уулзажа, хөөрэлдэһэн байна.

1.

ЯМАРШЬЕ арад зон хадаа, илангаяа буряадууднай уһа голоо дахажа ажаһуудаг. Бүри урданайшье сагта буряадууд дайдын уужамда тон таруугаар, үхэр малайнгаа бэлшээри дахажа һуудаг һэн.

Бууса... Буряад хүнэй тоонтын булаатай, хара, хүрин, элһэн, бур шабар хүрьһэтэй эхэ газар, ехэшье бэшэхэн, альганай зэргэ гэмээр газархан...

Тоонто тухай манай олон уран зохёолшод, поэдүүд һайса бэшээ. «Тоонтото нютагни», «Тэндэ эндэ тоонтомни булаатай», «Минии тоонто» гэжэ дан ехээр шашалдахамнай, уянгалхамнай хашартайшаг болошоо ааб даа. Зүгөөр, буряад хүн гээшэмнай хүйһөөрөө эхэ газартаяа холбоотой гэдэгнай үнэндөө үлзытэй, дэмбэрэлтэй юумэ ха юм. «Эхэ нютаг, Эхэ орон юун гээшэб, хаанаһаа эхитэй юм?» гэһэн асуудалда харюусаха гэжэ яһалал оролдодогби.

«Хэн хаана анха түрүүн түрэжэ, хоёр нюдөөрөө дэлхэйе шарайшалжа, мэдээ ороноб, тэрэ хүндэ энэ газарынь бүхы наһандань нютагынь болодог. Саг жэлэй ошохо бүхэндэ, энэ бага наһаниинь үльгэр далай шэнгеэр хүндэ һанагдадаг» — гээд буряад нэгэ уран зохёолшо бэшээ һэн.

Тон зүб. Түрэһэн, гараһан газараа, шунгаһан горхон, наадаһан нугаяа, шугы бургааһаяа огто мартажархиһан хүн Эхэ орон, эхэ нютаг гээшые ойлгоногүй гээ һаа, сохом лэ алдуу болохогүй. Тэрээхэн лэ заахан буусаһаа, тээлнигэй нугаһаа, горхоной эрьеһээ эхилһэн Эхэ орон гээшэмнай айхабтар ехэ, хэмжэжэ болоногүй ойлгосо болоно бэшэ аал?

«Би нютагаа мартаагүйб. Ходо ошожо ерэгшэб» гэһэн үгэнүүдтэ заримдаа этигэжэ болохоор бэшэ шэнги. Зүгөөр, нютаг нугаяа мартаагүй, тэндэ түрэһэн, тэрэ газарай ургаса эдижэ, уһыень уужа тэнжэһэн хүн гээшэб гэжэ түрэһэн дайдадаа ерэдэг, харадаг хүнүүдые би хүндэлдэгби. Энэмнай арсалдаатай асуудал ааб даа. Хэды тиибэшье уг гарбалаа, эхэ эсэгын ажаһууһан буусые, бага наһанайнгаа нүхэдые, эдирхэн хаһаяа, түрүүшын дураяа мартаһан хүнүүдтэ би баһал этигэдэггүйб.

Би Москвада нэгэ хүнтэй танилсаа һэм. Тэрэ хүн дүшөөд жэлэй саана Дээдэ-Хэжэнгэдэ түрэһэн. Арбадахи класс Хэжэнгэдэ дүүргэжэ гараһаар, мүнөөшье болотор тиишэ ошоогүй. Эгэшэнэрынь нютагтаа бии. Түрэл гаралынь олон ааб даа. Энэ хүн тухай үнинэй дуулаа һэм. Харажал үзөөгүй аад, тиихэдэ уулзажа, нютагаймни хүн хадань удаан хөөрэлдэжэ, урданай, мүнөөнэйшье юумэн тухай ярилдаха һанаан, хүсэл намда байһан юм. Теэд тэрэ хүмни ехэшье хөөрэлдэжэ үгэбэгүй.

— Нютагаа амаралтадаа ошохоёо һананагүй гүт? — гэжэ би зүрхэлөө һэм.

— Ошоо һаа, ошохо юм ааб даа. Сүлөө оройдоошье болоногүй. Тиигээд һанаашаар мүнгэн танган... Ошоходоошнишье үнөөхил Хэжэнгэ урдаһан зандаа, Һэбхеэн, Шилсаананууд һууридаал байхал даа. Юу хэхэбши? — гэжэ тэрэ хүнэй хэлэхэдэ, юундэшьеб намда аягүй, эшхэбтэр шэнги болошоо һэн.

Би тэрэ хүниие муушалнагүйб. Хүн бүхэн ондо ондоо юм ааб даа. Зүгөөр, нютаг нуга тээшээ тэгүүлэнгүй, һанаа амархан иигэжэ хөөрэхэдэнь, намда ойлгосогүй байгаа. Манай СССР орон соо хаанашье ябахада, хаанашье ажаһуухада хамаагүй ха юм. Хаанашье ошоходо — өөһэдын совет хүнүүд. Тэрэ Хэжэнгын хүн холо, Эхэ оронойлмнай ниислэл хото Москва шадар хорёод жэлдэ ажаһуужа, тэндээ дадашоо юм ааб даа. Тиибэшье эхэ эсэгын, өөрынь түрэһэн нютаг, мүнөө сагай Хэжэнгые хараха, үзэхэ дурагүй байхадань, намда нэгэл тиимэ, аягүйшэг һэн...

Хорин жэлэй саана байһан Хэжэнгэ.. Мүнөөнэй Хэжэнгэ... Эдэ хоёрой хоорондо ямар ехэ илгаа бииб? Хорин жэлэй туршада ямар ехэ хубилалтанууд болооб?

Уран зохёолшо, РСФСР-эй габьяата багша, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоевич Номтоев Яруунын аймагай Үльдэргэ нютагта бүри залууһаа хойшо ажаһууна, ажаллана. Энэ хүмнай Дээдэ-Хэжэнгэдэ түрэһэн. Түрэһэн нютаг нугаараа айлшалдаг, эдир залуу үетэнөөр уулзадаг, суг һураһан нүхэдтэеэ (пенсидэ гараһан) хөөрэлдэдэг. Хэжэнгээр ходо ябадагшье һаа, эдэ жэлнүүдтэ нютагтань болоһон айхабтар ехэ хубилалтанууд тухай зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн Ц. Н. Номтоев хөөрэдэг.

Эхэ эсэгын бууса... Түрэһэн, гараһан буусам. Иигээд лэ бага, эдир наһаяа дурдажа эхилхэдэм, нютаг нуга, унаган нүхэдни зосоомни эжэ эхигүй һанагдажа, тиишэ ошохо дуран аргагүйгөөр хүрэшэдэг.

Бишье нэгэтэ хуушан буусаяа ошожо хараа һэм.

Буряад оронойнгоо карта дээрэ,
Бургаастайм, шамаяа оложо ядабаб.
Буруу тугалай уужам бэлшээри
Баруун нугааршни алхалан ерэбэб.
Хаанахана бэлэй? Тухайлнаб таамаг,
Хотонойм ори гансахан гудамжа.
Зуугаад үрхэтэ айл аймаг
Һуугаа һэн эндэ утаа гаргажа.

Зүб даа. Минии түрэһэн һуурин — Бургаастай мүнөө үгы. Тэрэл һууринда минии бага, эдир наһан үнгэрөө һэн. Гурбахан жэл сэрэгэй албанда ябаад ерэхэдэм, ямар ехэ хубилалтанууд нютагтам болоһон байба гээшэб? Колхозуудна бараандаа совхозууд болошонхой. Бургаастай һууринай айлнууд түб бууса — Ушхайтада зөөжэ ябашанхай, хониной гансахан отарын гэр орбойжо харагдаба...

Саг хүлеэнэгүй. Бүхы юумэн урдажа, хубилжа, шэнэдхэгдэжэ байна. Агуу сагтай урилдажа тэнсэхэ юумэн газар дээрэ үгыл гээшэ ха даа.

Буусымни һуури хахалагдашанхай байба. Жэгтэй. Зосоо нэгэ гунигтайшье, нэгэ уйдхартайшье, шэнги болоно. Зай, яахаб?! Минии, үетэн нүхэдэйм, манай буусада шэнэ таряанай үрэһэн хаягдажа, шэниисын арзагар залаанууд һэбшээ һалхинда найгаалдан һууханъ. Минии эхэ газар алтан орооһоной дээжые хүхэнэн, эрхэлүүлэн тэжээжэ, амтатайхан хилээмэнэй үнэрөөр анхилханъ.

Энэл тарялан, энэл буусаһаа минии Эхэ орон эхитэй. Түрэл нютагаа магтажа ябаһан хүн зэмэтэй аал?

Намайе зэмэлхыень оло шагнагшаб:
Намаг тала, Сэгээн Хуһаяа,
Дахин бусахагүй бага наһаяа
Дабтан дурдана дан шашаг.
Унаһан морин, тохом эмээл,
Шунгаһан горхон, энэл буусаһаа
Эхэ оромни эхилнэ гэхэдээл,
Эндүүрнэгүй байхаб яагаашье һаа.

Хуушан буусаяа хайрлажа шаналан, уйдана, гашуудана бэшэбди. Хаана түрэһэн, хаана хүн болоһон эхиеэ мартангүй, шэнэ үглөөдэр тээшэ нюураа харуулнабди.

Эхигүй горхон, мүрэн байдаггүй һэмнай.

2.

ШЭНЭ БУУСА... Шам тухай бодолнуудни яаһан олон бэ! Хуушанайхяараа, ехэ харгыһаа холо, бүтүү бүглүү газарта ажаһууха дурагүй болоһон нютагайхимни зүб ойлгоо.

Бургаастайһаа зөөхэ дурагүйшүүл яһала байһан юм. Эдэнэр хэд бэ гэхэдэ, ехэнхидээл үбгэд, хүгшэд һааб даа. Манай хуушан буусануудай байһан газар бэлшээрээр, уһа саһаар ехэ һайн һэн. Тиигээд пенсидэ гараһан үбгэд, хүгшэд хоёр нэгэн үнеэ, гурба дүрбэн хониёо бариад, сүлөө һүнгэ газарта ажаһууха һанаатай һэн. Теэд...

Үхи хүбүүдынь, ашанарынь бултадаа Ушхайта, Хэжэнгэ тосхонуудта зөөжэ ябашанхай. Бургаастайда һархигар хэды үбгэд, хүгшэдэй һууханъ уйтай, залхуутай һэн. Нютагһаамнай олон үхибүүд һургуулида ябадаг бэлэй. Тэдэниие аяар арбаад модондо, үбэлэй янгинама хүйтэндэ ябагаар намнахагүйш.

Шэнэ сагай шэнжэ... Хүн зоной һайн ажаһууха тума тэдэнэй эрилтэ яһала ехэ болодог.

Бургаастаймни хүн зон Ушхайтын урда бэеэр шэнэ бууса заһажа эхилээ һэн.

Шэнэ бууса... Шэнэшье газар бэшэ даа. Анханиинь хүнэйл һуужа байһан газар.

Шэнэ буусын гудамжаар мүнөө алхалхада, тон һонин. Шэнэ гэрнүүдэй нэмжээн, шэнэ гудамжын зэнхыгээн...

1957 онииие элихэн һананаб. Манай Бургаастай нютагта шэнэ гэртэй айл хоморшог һэн. Тиигээдшье бултанайнь гэрнүүд дан үмхиршэһэн бэшэл һааб даа. Харин мүнөө шэнэ буусада бууһан айл бүхэн нарһа, шэнэһэнэй үнэрөө табядүй гэрнүүд соо ажаһууна.

Гурба дүрбэн жэлэй саада тээ нютагайхимни һайн һайхан нэгэ жэшээ харуулаа һэн.

Эндэхи һургуулиин гэр нилээд хуушарантажа байгаа. «Хэзээ шэнэ һургуули баригдаха гээщэб?», «Энэ һургуулиин гэрэй хүйтэниинь аргагүй» гэһэн үгэнүүд яһалашье гарадаг бэлэй.

Ушхайтаархин шэнэ һургуули өөһэдын хүсөөр бариха гэжэ шиидэбэ. Хамтын суглаа татажа ерээд, совхозой нэгэдэхи отделениин партийна эхин организаци энэ үүсхэлыень дэмжэхэ гэжэ хэлсээ һэн. Суглааншье зарлагдажа, һанагдаа үзэгдөөгүй юумэн болоһон юм. Һургуулиин шэнэ байшангай модо отололсохо, зөөлсэхэ, зулаха, гэрыеньшье барилсаха хүнүүд утаа олон байба. Айл, үрхэтэ бүхэн мүнгэ оруулба.

Ушхайтынхидай үүсхэлые Хэжэнгын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдком баяртайгаар дэмжээ һэн. Тиигээдшье һургуулиин шэнэ байшангай модон отологдожо, асарагдажа, барилгашье эхилээ бэлэй. Мүнөө шэнэ һургуули соо нютагаймни үхибүүд эрдэм номдо һурана.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа, Хэжэнгэ тосхоной ажалшад шэнэ һайн һайхан үүсхэл байгша оной эхиндэ гаргаа һэн. Энэнь юуб гэхэдэ, Хэжэнгэ тосхоной түхэл шарайе болбосон түхэлтэй, гоё болгожо, үйлсэ, гудамжануудаарнь модо олоор һуулгажа, богонёор хэлэхэдэ, мүнөө үеын ёһотойл тосхон болгохо гэжэ шиидээ.

Энэ үүсхэлыень аймагай бүхы ажалшад хани халуунаар дэмжээ.

Мүнөө шэнэ буусада түбхинэһэн нютагайхидни энэ үүсхэлые баһал дэмжэлсэжэ, өөһэдынгөө хубитые соёлой хоёр жэлэй доботолгодо оруулжал байна.

Гудамжануудта шэнэ палисаднигууд хэдэн зуун метртэ баригданхай. Айл бүхэн өөһэдынгөө хашаа хорёое шэнэлжэ, сонхын рама, гэрэйнгээ үүдэнүүдые шэрдэнэ.

— Нээрээшье Ушхайтамнай дан үзэмжэгүй болошоо һэн. — гэжэ нютагайхидни хөөрэлдэнэ. — Энэ бургаастайнхидай гудамжада үшөө бараг, хуу шэнэ гэрнүүдтэй хадаа тиимэ гү даа?

Шэнэ буусада буухада. баһал өөрын ушартай байха. Бургаастайнхид түрүүн һанаа: «Одоол магазин, һургуули, бани, медпунктдаа дүтэ болобобди». Теэд үнэн дээрээ тад ондоо юумэн үзэгдэбэ.

Бүхэли жэлэй туршада магазин, бани, медпункт хүдэлбэгүй. Эд бараан, эдеэ хоолой хойноһоо аяар табан модондо оршоһон Хэжэнгэ тосхон ошохо баатай болохош. Эндэ ушхайтынхид зэмэтэй бэшэ. Магазинай, медпунктын, баниин шэнэ гэрнүүд бии. Теэд тэндэ хүдэлхэ хүнүүд үгы. Аймагай Соведэй гүйсэдкомдо, Хэжэнгын сельсоведтэшье хандаа. Ушхайтынхидшье ядахадаа, «Буряад үнэн» газетэдэ бэшээ. Зүбынь даа. Һаянайл энэ асуудалнууд шиидхэгдэжэ байна.

Соёлой хоёр жэлэй доботолгодо хүн зоной иимэ эдэбхитэйгээр оролсожо, хабаадажа байхада, тэдэниие дэмжэхэгүй, тэдээндэ туһалхагүй гээшэмнай баһал хойрог хэрэг гээшэ ааб даа.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

ГОЛЛАНДИ. ЕНКА фирмын Бредтэхи заводой ээдэй предприятиые хаахаанда эсэргүүсэн, хүдэлмэришэд энэ предприятиые эзэмдэн абаба. Заводые усадхан үгы хэхэ түсэбүүдһөө арсаха эрилтэ 1500 буһалгаагшад предприятиин ээдэтэ табиһан байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: буһалгаалһан хүдэлмэришэд заводой үүдэнэй дэргэдэ.

АНЕФО-ТАСС-эй фото.

ШЭНЭ БУУСА

(Түгэсхэл. Эхниинь 3-дахи нюурта).

Шэнэ бууса... Эндэ түбхинэһэн бургаастайхидни һайн, амгалан тэнюун, зол жаргалтай ажаһууна. Айл бүхэндэ ороходо, шэнэ эд бараан, мебель, телевизор, хубсаһа угаадаг машина, холодильник байха. Энэшье гайхалтай бэшэ болоо.

Үнгэрһэн зун нютагаараа ябахадам, хонишон Пунцыкцырен Бальчиндоржиев иигэжэ хэлэжэ байгаа һэн: «Автомашина худалдажа абаха дуратай болошоһон хүнүүд манайдаш яһала олон болошоо. Ёһотойл ээлжээн, оошорто оронхойбди».

Үнэхөөрөөшье, Ушхайтада түрүүшын автомашина худалдажа абаһан Рыгзенбал Шагдаровые нютагайхид магтадаг һэн. Мүнөө хонишод Намсарай Ямпилов, Цыбикдоржо Будаев болон бусад «Запорожец» машинануудтай болонхой. «Ураал», «Планета» түхэлэй мотоциклнууд тухай бү хэлэе. Айл бүхэндэ шахуу бии ааб даа.

— Мүнөө сагташни ажал хэһэн лэ хүн бүхэн ама тоһодохо. Хүнэй салин хүлһэн һайн болошоо. Шэнэ гэрнүүдые захаһаа барина. Үхи хүбүүднай һургуули һудартай. Юрэдөөл, һайн һууна гээшэбди,— гэжэ нютагай үбгэн Дондок Халзанов намда хэлээ һэн.

Зүб даа. Ушхайта гэжэ заахан энэ һууриһаа гараһан эрдэмэй кандидадуудшье бии. Дээдэ һургуулитай, мүнөө амжалтатайгаар ажаллажа байһан хүбүүд, басагадые тоолоо һаа, хори гаран хүнүүд болоно ха юм. Тиихэдэ техникум, училищи дүүргээшэд нилээд олон даа.

Имагтал Совет засагай жэлнүүдтэ танигдахаяа болитороо хубилһан Ушхайта тосхоной түүхэ һонин лэ! Хуушан буусаяа орхижо, эндэ нүүжэ ерэһэн бургаастайнхид шэнэ газарта ёһотой һайнаар түбхинэжэ, ажал дээрээ алдаршажа байһандаа түрэл парти, правительстводаа баяр баясхалангаа мэдүүлнэ.

Ушхайтынхид ажал хэрэгээрээ дутаагүй. Түрүү һаалишад Цырма Чимитова, Хандама Рандалова, Цырендулма Гатапова, хонишод Намсарай Ямпилов, Цыбикдоржо Будаев, Бадма Эжинов, Жамбалдоржо Жалсанов, Дарима Базарова, механизаторнууд Михаил Чимитов, Дмитрий Нимбуев, Гэрэлтэ Цыренбазаров, Даша Цыгуев болон бусад гансашье аймаг соогоо бэшэ, республика соогоо суурхана,

Бууса... Буряад хүнэй тоонтын булаатай, хара, хүрин, элһэн, бур шабар хүрьһэтэй эхэ газар, ехэшье бэшэхэн, хөөрүү хүнэй альганай зэргэ гэмээр газархан...

Нимэл буусадаа бидэнэр хаанашье ябахадаа, ходо тиишээ тэгүүлжэ, зон нүхэдтэеэ уулзажа, ажал хэрэгүүдтэйнь танилсаха дуран хүрэдэг.

Зоной хэһэн бүтээһэн юумэн айхабтар ехэ. Юумэн гээшэ байрадаа байдаггүй, хубилжа, урдажа, ходол шэнэ һайн боложо байдаг гэжэ дахин дабтанаб. Энэмнай илангаяа манай социалис Эхэ орондо эли тодоор харагдадаг һэмнай.

Тэрэ Москвада уулзаһан хүмни мүнөө Хэжэнгэ ерэжэ, шэнэ буусада түбхинэһэн нютагаархинаа хараа һаа, ямар ехэ хубилалтануудай болоһые, хүн зонойнгоо алишье талаараа ургаһые хоёр нюдөөрөө хаража, хоёр шэхээрээ шагнаха һэн.

Мэндэ амар, түрэл нютаг!
Манай эхэ эсэгын,
эликсэг хулинсагай орон!
Түүхэшни буурай холоһоо,
Түбнин баил болохоһоо
эхитэйшье гэлэй.
Тэрэл хуушан бууса дээрэш
Түбхинэжэ шэнээр һууһан зон
Совет сэлмэг наран доро
Сүлөөтэ зол жаргалаа
эдлэжэ эхилээ!

Хэжэнгын совхоз.
Ушхайта тосхон.

Зураглал ЭХЫН ОМОГОРХОМО ХҮБҮ[ҮН]

Станогуудай хүнхинэлдэхэ, хүнэй шанга шангаар дуугаралдаха абяанай таһардаггүй ЛВРЗ-гэй цехүүдтэ орохо бүхэндөө эршэтэ ажалай бусалжа байһанаар омогорхон бусахаш.

Үдын хоолой забһарлалта. Амаралтынгаа энэ богонихон сагые хүн бүхэн өөрынхеэрээ хэрэглэдэг. Заримашуул домино наадан сэнгэхэ, нүгөөдүүл ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэхэ. Якорна цехтэ хүрэжэ ерэһэмни: Мюнхендэ үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадаанай дүн тухай халуунаар зүбшэжэ байба. Борис Зориктуевай ниидхээр дайруулаад, хүндэлэлэй жабданай табсанда гараха аргагүй болоһые халаглаашад олон. Тииһээр заводойнгоо һонинниис хөөрэлдэжэ оробод. Һаяхан кроссоор мүрысөөнэй үнгэргэгдэхэдэ, якорна цехэйнгээ спорт сменүүдэй нэгэдэхи һуури эзэлһэн тухай омогорхон байнад. Түрэл командынгаа амжалтые батадхажа шадаһан Юрий Дородных гэгшын финишэй зурлаада эршэтэй түргэнөөр хүрэжэ ерэһэн тухай нэгэ халуухан хүбүүн ехэл халуунаар хөөрэнэ.

— Бэрхэл хүбүүн байна! Хаанашье үрдеэд байха. Үбэлдөө санаар һорилго хэхэ, ямаршье зайда эсэхые мэдэнгүй гүйхэ, нэгэтэ үндэр трамплинһаа санаар һүрэжэ байхыень хараад, нюрга руум дагжа һүрөө бэлэй. Юрэдөөл, хэршье ехэ мүнгэ үгөө һаань, трамплинһаа һүрэхэ зүрхэн намда хүрэхэгүй байна,— гэжэ дундуур наһатай хүдэлмэришэн хэлэнэ.

— Юрий хатуу зориктой даа. Ямаршье хүндэ хүшэр хэрэг даалгаа һааш, жэншэд гүүлэнгүй дүүргээд байха,— гэжэ Владимир Киселев бусадай һанамжа дэмжэнэ. Тэрэ иигэжэ хэлэхэ эрхэтэй ха юм. Юуб гэхэдэ, Володя балшар бага наһанһаа хойшо Юрэтэй нүхэсэжэ ябана. Сугтаа санаар наададаг, хамта хүгжэмэй һургуулида һурадаг байһан. Һүүлдэ сугтаа тооной сэрэгэй албанда ябаа. Оройдоол найман километр бэе бэеһээ холо байдаг һэн. Долоо хоноод лэ уулзаха. Киселев сугтаа үдэһэн нүхэрөөрөө омогорхон ябадаг, тэрээндэ этигэн найдадаг юм. Түрэһэн аха дүүнэр мэтэ һэн тула гүн сэдьхэлэйнгээ нюусые хубаалдадаг. Тиихэдэ солдадай хани нүхэсэл тусгаар гэжэ хөөрэлдэдэг. Тиимэһээл хүдэлмэришэдэй нэгэнэй: «Зай даа, дэбхэрхэдэ бараг юм бэзэ, ямаршье ухаан хэрэггүй. Тиигэжэ ябаһаар хүзүүгээшье булга унажа болохош. Зориг түгэлдэр гээд лэ хөөрэлдэгшэ. Дородных гэгшэтнай тиимэ зүрхэтэй юм һаа, зоргондоо ошоһон хулигануудые барихаяа яанаб. Хутагатай хулиганиие барихада ямар бэ гэжэ мэдэхэ һэн»,— гээд тунгаасагүйгөөр хэлэхэдэнь, Володя Киселев бэеэ хэлүүлһэндэл уур сухалдаа бусалшоо бэлэй.

— «Хатуухан зантай» олон хулиганиие барижа тушааһанайнгаа түлөө Юрий хүндэлэлэй грамотада хүртэһэн байха. Тэрэ оперативна отрядта ябажа эхилһээр нилээд болошо бол даа,— гэжэ Саша Цивилев хөөрэлдөөндэ оролсобо.

Оперативна отрядта ябажа грамота абаха гээшэ тиимэшье хүнгэхэн бэшэ гэжэ Саша һайн мэдэнэ бшуу. Юрий Дородных бэрхэ спортсмен, самбо [...] даанай арга дүрэ һайн [...]

Якорна цехэй партбюро[...] гэшүүн Раиса Петровна [...]вич Юрий Дородных [...] иигэжэ хэлэбэ:

— Тэрэниие танихагүй [...] заводтомнай үсөөн [...] Иимэ хүбүү түрэжэ, [...] жүүлһэнээрээ ямаршье [...] омогорхохол. Манай [...] эдэбхитэй хүдэлмэрише[н] гээшэ. Заводойнгоо комсо[мол] комитедэй гэшүүн юм. [...]тивна хүдэлмэри хүтэлб[...]нэ. Спортоор түрүү һуури [...] һэнэйнгээ түлөө заводой [...]һан кубогуудай олон[...] манай цехтэ хадаглагдажа[...]даг.

Үнэхөөрөөшье, Юрий Д[ород]ных эрхим спортсмен бай[...] гадна, коммунис ажалай [...]ник юм. Тэрэ һара, [...] бүхэндэ түсэбтэ даабар[и] 115—120 процент дүүргэ[жэ] байдаг. Хаанашье — ажа[л...] һуралсалдаа, ниитыншье [...]рэгтэ түрүү ябадаг хүдэл[мэри]шэдэй уг дамжан ерэһэн [...] Дородных тухай омо[...] хөөрэжэ ябахаар лэ.

О. МЕРКУЛО[В]

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

МЕДАЛЬНУУДТА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

СКОПЛЕ. (ТАСС). Шатараар бүхэдэлхэйн олимпиадада улам шанга тулалдаанууд болоно. Эндэ хэдэн команда ана-мана наадажа, медальнуудта хүртэхын түлөө оролдожо байнхай. Югославиин суглуулагдамал команда—19,5 (2), Венгриин шатаршад — 18,5 (1), совет команда 18 очкотой (1 партинь хойшолуулагданхай) болоо.

Түгэсхэлэй наадаанай 7-дохи турта совет гроссмейстернүүд Швециин командатай уулзажа шүүһэн байна. Смыслов—Олсониие, Карпов Уденфельдтые шүүбэ. Петросян Андерссон хоёрой уулзалга тэнсэлгээр дүүрээ. Корчной Орнштейн хоёрой парти хойшолуулагдаа.

Энэ үдэр Югославиин суглуулагдамал команда Аргентинын шатаршадтай наадахадаа, 1,5:0,5 тоотойгоор илаһан байна (хоёр партинь хойшолуулагдаа). Югославида үргэнөөр алдаршаһан бэлигтэй бэрхэ эдир гроссмейстер Любоевич дахинаа һайнаар наадажа, сугларагшадые баярлуулба. Тэрэ Эммэтэй наадаһан партияа шадамар бэрхээр үнгэргэжэ, илалта туйлаһан байна.

Матулович Хазетай тэнсээ. Глигорич—Гансия, Ивков—Рубинетти гэгшэдэй партинууд хойшолуулагдаа.

Түгэсхэлэй мүрысөөнэй бэшэ уулзалганууд иимээр дүүрэбэ: Голланди—ГДР—2:0 (2), [Вен]гари — Польшо—2,5:1[,5 ...] [Че]хословаки — Венгри — [...] (1), ФРГ — Швейцари [...] Дани — Румыни — [...] (1), США — Испани — [...] (партинь хойшолуулагдан[...]).

Эхэнэр шатаршадай дун[да] гэргэгдэжэ байһан олим[пиадын] түгэсхэлэй наадаанай [...] тур дүүрэбэ. Манай эхэн[эр ша]таршад Румыниин кома[ндатай] уулзахадаа, 1:0 тоот[ойгоор] шүүжэ ябана (Кушнир [...]лау гэгшые шүүгээ).

ЛИВАН. СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад Һарын бүлгэмүүдэй союз медикаментнүүдые, медицинскэ инструментнүүдые, наборнуудые Палестиниын Улаан Хахад Һарын бүлгэмдэ эльгээбэ. Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудһаа хохидогшодто туһаламжа үзүүлхын тула эм дом эльгээгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бейрудэй аэропортдо хайрсагтай эм домууд буулгагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ВАШИНГТОН

САГААН БАЙШАНДАХИ ЁҺОЛОЛ

Хэлсээнүүд хүсэндөө оробо

ТАСС

1972 оной майн 26-да Москвада гар табигдаһан Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай СССР ба США-гай хоорондын договорые харьяата правительствануудай эсэслэн баталһан тухай грамотануудые, 1972 оной майн 26-да Москвада гар табигдаһан Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлалгада хабаатай зарим хэмжээнүүд тухай СССР ба США-гай хоорондын саг зуурын хэлсээ баталха тухай мэдээсэлнүүдые правительствануудаймнгаа зүгһөө этигэмжэлэгдэһэн СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс октябриин 3-да Сагаан байшан соо абалсаа.

Совет Социалис Республиканuудай Союзай түлөө — А. А. Громыко, Америкын Холбоото Штадуудай түлөө — У. Роджерс эсэслэн баталалгын грамотануудые, һайшааһан мэдээсэлнүүдые абалсаха тухай протоколдо гар табиба.

США-гай президент Р. Никсон, вице-президент С. Агню, правительствын гэшүүд, сенаторнууд, түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүд ба бусад тусхай тушаалтад эсэслэн баталалгын грамотануудые, мэдээсэлнүүдые абалсаха ёһололдо хабаадаһан байна.

«СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин Совет талаһаа эндэ байлсаа.

Дипломатическа корпусой, хэблэлэй түлөөлэгшэд гар табилгын ёһололдо хабаадалсаба.

Эсэслэн баталалгын грамотануудые, мэдээсэлнүүдые абалсаһанай һүүлээр СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, США-гай президент Р. Никсонэй Москвада гар табиһан договор, саг зуурын хэлсээн мүнөө хүсэндөө орожо, зэбсэгүүдые яаралтайгаар бүтээн гаргалга хизаарлалгын шухала шата боложо түүхэдэ орохонь гээд тэрэ тэмдэглэбэ.,

Эдэ хэлсээнүүд туйлай ехэ удха шанартай байна гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд А. А. Громыко мэдүүлээ.

Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай СССР ба США-гай хоорондын договорой хүсэндөө ороһон тухай документдэ президент Р. Никсон гар табиба.

«Эдэ хэлсээнүүд ядерна зэбсэгэй аюул сараха хэрэгтэхи шухала алхам болоно, — гэжэ тэрэ тэмдэглээ. — Бүхы дэлхэй дээрэ дайнай аюул сараха, эб найрамдал сахин хамгаалхаар шухала алхам хэгдэбэ гээшэ».

Документнүүдые баталан абаад, договорой, саг зуурын хэлсээнэй хүсэндөө ороһонтой дашарамдуулан, Сагаан байшан соо сайлалга болобо.

ВАРШАВА

П. Ярошевичэй хэлэһэн үгэ

ТАСС

Арадай ажахын энэ һалбарида ехэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлагдаа гэжэ ПОРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ П. Ярошевич, барилгын ба барилгын материалнуудай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Варшавадахи бүхэпольшын съезд дээрэ мэдүүлбэ.

ПОРП-гэй VI съездын хараалһан ниитэ экономическа программые бодото дээрэнь бэелүүлгэ тухай дурдахадаа, Польшын Арадай Республикын ажалшадай ажаһуудалые түргөөр һайжаруулха арга боломжо бии гэбэ.

Польшын бэелүүлдэг гадаадын политика ниитэ экономическа зорилгонуудые шиидхэлгэдэ һайнаар нүлөөлнэ гээд ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ мэдүүлээ. Европодохи шахардуу байдал һуларуулха, эндэхи оронуудай хоорондын харилсаа һайжаруулха хэрэгтэ социалис хани нэгэдэлэй гэшүүн—Польшо туһа хүргэнэ. ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герегэй Францида аяншалга энэ талаар ашатай туһатай байха гэнэ.

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай УРЯА

ТАСС

Парламентын һунгалтада бэлэдхэл хэхэдэнь, Франциин Коммунис партиин һунгуулиин ябуулгада шухала мүнгэ һомолхо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха уряатайгаар Франциин Коммунис партиин Центральна Комитет оронойнгоо бүхы ажалшадта, демократуудта, патриодуудта хандаба.

ПАРИЖ

Э. ГЕРЕК Ж. ПОМПИДУТАЙ УУЛЗАБА

ТАСС

Франциин президент Ж. Помпиду албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герегтэй октябриин 3-да Елисейскэ ордон соо хоёрдохёо уулзаба.

Зүүн, баруун оронуудай хоорондын харилсаанууд тухай, тэдэнэй тоодо Зүүн ба Баруун Европын оронуудай хоорондын экономическа харилсаанууд тухай асуудалнууд энэ уулзалгын үедэ зүбшэлэгдөө гэжэ президентын канцеляриин түлөөлэгшэ журналистнуудта мэдээсээ. ПНР ба Франциин хоорондохи худалдаа наймаанай ямар байдалтай байһые хаража үзөөд, СССР ба ПНР-тэй ФРГ-гэй хэһэн договорнуудые эсэслэн баталһанһаа уламжалан гараһан асуудалнуудые зүбшэлбэ. Германиин Демократическа Республикые мэдэрхэ, ГДР болон ФРГ-е ООН-до абаха тухай асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ЛОНДОН

Хуушан зорилгоёо бэелүүлнэ

ТАСС

Хойто Ирландида байдаг сэрэгшэдэйнгээ тоое 21 мянгаһаа 19 мянга хүрэтэр хороохые Англиин засагаархид шиидхэбэ. Британиин сэрэгшэдые гаргаха эрилтэ табиһан Ольстерой демократическа хүсэнүүдэй баалалтаар нимэ шиидхэбэри абаха ушартай болоһон байна.

Тиигэбэшье мүнөөнэй бронетранспортернуудаар, танкнуудаар, вертоледуудаар зэбсэгжэгдэһэн Англиин сэрэгүүдэй арми Хойто Ирландида байһаар зандаа. Ольстерто «гүрим журам сахиха хуушанайнгаа зорилгые» бэелүүлхэдээ. Британиин арми буу зэбсэг хэрэглэгдэхэдээ һаатахагүй гэжэ Англиин газетэнүүд нюусагүйгөөр бэшэнэ.

БЕЙРУТ

ЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛЭЙ ХАРХИС ЯБУУЛГАНУУД

ТАСС

Ливанай агаарай дайда руу Израилиин авиаци бүдүүлигээр нэбтэрэн орожо үргэлжэлһөөр. «Аль-Хайя» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Ливанай, Сириин хилэ шадарай нютагуудта Израиль сэрэгүүдээ татажа байһаар.

НЬЮ-ИОРК

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Октябриин 3-най үглөөгүүр Меконг мүрэнэй адагта шэбээлһэн дайсанай бэхилэлгэнүүдые Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд артиллереэр буудаа. ЮПИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Сайгонһоо баруун урдуур 60 километртэ байдаг Митхо провинциин түбтэхи гарнизониие, дүтэ шадар байдаг Донгтам гэжэ сэрэгэй баазые һамна буудаһан байна.

ХАНОЙ. (ТАСС). Куангчи провинцида эшээлһэн сайгон далайн ябаган сэрэгэй бэхилэлгэнүүдтэ Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд добтолжо үргэлжэлһөөр. АПО агентствын баримтануудай ёһоор, сентябриин һүүлшын дүрбэн үдэрэй турша соо энэ провинциин элдэб нютагуудта болоһон байлдаануудай үеэр дайсанай 450 солдадые патриодууд хүлһөөнь буулгаа. Энэл үе соо Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зенитчигүүд дайсанай 3 самолёт буудажа унагаагаа.

Куангнам провинцидахи Кюэшон гол руу нэбтэрэн орохые һэдэһэн дайсанда эсэргүү шанга харюу сохилто хэхэдээ, Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд сайгон армиин 1000 тухай солдадые хүлһөөнь буулгаһан, шархатуулһан байна. Аннамай хүтэл шэлэнүүдэй ташалангуудта, Дананһаа урдуурхи эрье шадарай нариихан зурууд газараар шэбээлһэн дахуул армиин сэрэгүүдтэ патриодууд хэдэн удаа добтолбо. Сентябриин 19-һөө 27 хүрэтэр Тхангбинь, Тамки, Тиенфыок хотонууд шадар шанга байлдаанууд болоо. Тус провинциин сүлөөлэгдэһэн зарим районуудые сайгон сэрэгүүдэй частьнууд эзэмдэн абаха гэжэ хүсэбэшье, урагшагүйдэһэн байна.

ПАРИЖ. (ТАСС). Камбоджодо боложо байгаа байлдаануудай нэгэ хэды соо замхаһанай һүүлээр, Меконг мүрэнэй зүүн бэедэ эшээлһэн Пномпениин сэрэгүүдэй бэхилэлгэнүүдтэ сүлөөлэлгын хүсэнүүд дахинаа добтолбо гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Камбоджын ниислэл хотоһоо мэдээсэнэ. Октябриин 2-то мүрэнэй зүүн эрьедэхи Пномпениин армиин гол бааза — Неаклуонг хото шадархи дайсанай бэхилэлгэнүүдтэ патриодууд добтолоо. Патриодуудай эдэбхитэйгээр тулалдаһанһаа уламжалан, сүлөөлэлгын хүсэнүүд Меконг мүрэнэй адагтахи нютагуудые хиналтадаа абаа.

НЬЮ-ИОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай фронтнууд дээрэ боложо байһан байлдаануудай үеэр Урда Вьетнамай сүлөөлэлгын хүсэнүүд сайгон сэрэгүүдэй бэхилэлгэнүүдтэ шанга сохилто хэнэ.

Сайгон шадарай нютагуудта добтолхын тула Урда Вьетнамдахи американ сэрэгэй командовани стратегическэ «В-52» түхэлэй 20 гаран бомбардировщигые эльгээһэн байгаа. Октябриин 3-най һүни Урда Вьетнамай ниислэл хотоһоо 40—50 километртэ байдаг районуудта эдэ самоледнууд хэдэн зуугаад тонно бомбо хаяа.

ХАНОЙ. (ТАСС). Куангчи провинцида шэбээлдэг сайгон далайн ябаган сэрэгэй бэхилэлгэнүүдтэ Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд добтолжо үргэлжэлһөөр. АПО агентствын баримтануудай ёһоор, октябриин 2-то провинциин түб шадар болоһон шанга байлдаануудай үеэр патриодууд дайсанай 260 солдадые хүлһөөнь буулгаһан, шархатуулһан, плендэ абаһан, сэрэгэй ехэ техникэ һандааһан байна.

НЬЮ-ИОРК

Сэрэгэй захил хэгдэбэ

ТАСС

Сэрэгэй-промышленна «Локхид эйркрафт корпорейшн» гэжэ ехэ концернын филиал—«Локхид миссайлс энд спейс» компани 100,5 миллион долларой шэнэ захил Пентагонһоо абаба. Американ далайн-сэрэгэй флодһоо баллистическэ ракетэнүүдые табиха «Трайдент» гэжэ түхеэрэлгэнүүдые шэнжэлхэ, хүгжөөхэ программа бэелүүлгэдэ 98 миллион долларынь гаргашалагдаха юм.

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА»

16.05 — Һүүлэй һонин. 16.00 —Мультфильм. «Минии хани Мартын». 16.20 — «Циркын галнууд».

УЛААН-ҮДЭ

17.10 — «Гансал ехэ зондо»—мультфильм.

«ОРБИТА»

17.20 — «Артур Беккер» — ГДР-эй телевидениин уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 18.00 — «Время»—информационно программа. 19.30 — «Түрэл аялганууднай» — Эстониин ССР-эй Тартусай университедэй арадай ансамблиин концерт. 20.05 — «Эрдэм ба соёлой эгээл гол асуудалнууд».

УЛААН-ҮДЭ

20.35 — «Үдэшын Улаан-Үдэ» — телевизионно газетэ. 21.15 — «Хүдөөгэй саг» (буряадаар). 22.10 — Уран һайханай фильм «Только один телефонный звонок» (Венгри). 23.30 — Һүүлэй һонин (буряадаар).

«ОРБИТА»

22.30 — «Үдэшын аялганууд». 24.00 — «Время»—информационно программа. 00.30 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Спартак» (М) — «Динамо» (М).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА»

20.35 — М. Горький. «Мещане» — Ленинградай Горькиин нэрэмжэтэ академическэ театрай фильм-зүжэг.

Олоной хабаадалгатай мүрысөөн

Кроссоор соёлой хүдэлмэ[ри]шэдэй профсоюзай обкомой [...] һуури эзэлхын түлөө мүр[ысөөн] үнгэргэгдэбэ. 12 команды[н] түлөөлэгшэд энэ урилдаанд [хабаа]даалсаа. Эрэшүүл 3000 [...], эхэнэрнүүд 1000 метрэй [...] урилдаһан байна. Энэ мүр[ысөөн] шанга тэмсэлтэйгээр, һон[...]тойгоор үнгэрөө. Энэшье [...] ушар бэшэ даа. Юуб гэхэ[дэ] луудаа суурхажа ябаһан [...] сменүүд хабаадалсаа.

Алас-Дурна зүгэй болон [...]риин зоны мүрысөөнүүдтэ [...]далсажа, шанда хүртэһэн [...]дий Коркин бусадые хойно[о] хаяжа, фиништэ хүрэжа [...] Тэрэ 9 минута 44 секунд[...] харуулаа. Республиканска [...]рафиин хэблэгшэ Михаил [...] хоёрдохи һуурида гараа.

Эхэнэрнүүдэй дунда [...] һал шанга тэмсэл болоһон [...] Кинопрокадай хүдэлмэри[...] Татьяна Ермолаева, теле[...]ниин студиин түлөөлэгш[э] Цыренжапова гэгшэд нэг[...] һууриин түлөө хоорондоо ша[...] тэмсээ. Эсэсэй эсэстэ кино[...]дай спортсменка түрүүлжэ, [...]пионой нэрэ зэргэдэ хүртэ[...]

35-һаа дээшэ наһатай [...] сменүүдэй дундаһаа хү[...] республиканска библиотек[...] дэлмэрилэгшэ Евросинья И[...] эрхимлээ. Эрэшүүл сооһоо [«Спар]так» бүлгэмэй түрүүлэгш[э ...]димир Кондаков 6 минута [...]кунда саг харуулжа, нэ[гэдэхи] һуури эзэлээ. Клим Олзоев [...]дохи һуурида гараа.

«Спартак» бүлгэмэй кр[оссмэ]нүүд командаараа [...] һуури эзэлээ. Тиихэдэ теле[...]ниин студиин урилдагшад хо[...]хи, типографиин түлөөлэгшэ[...]бадахи һууринуудта гараһан [...]ха юм.

Б. БАЛЬЧИНО[В]

ПРАВДА БУРЯ[ТИИ]

Нэгэдэхи хуудаһанда: «[...] лэлгэ — урагшаа дабш[...]сэн» — түрүү бэшэг. [...]ряалгаһаа тэмдэглэл. Ник[...]нин.

Хоёрдохи хуудаһанда: «[...] һа хүлеэнэ» — гэһэн [...]вай статья. Буряадай [...] арадай хиналтын комите[...]

Гурбадахи хуудаһанда: «[...] геройн хатуужал» — М. [...]вой номой шэнжэлэл. Хил[ын саа]наһаа. Киноискусствын һо[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...] һонин.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

Манай адрес, телефо[н]

г. Улан-Удэ, ул. Лен[...]
Телефоны: редактора — [...] приёмная — 54-93, зам. [реда]ктора — 68-08 зам. ре[дакто]ра — 62-62, ответ. секр[етаря] — 50 52, зам. ответ. секр[етаря] — 66-76, отделы: парт[ийной] жизни — 60-91, сельско[го хо]зяйства — 64-36, 63-86, [пропа]ганды и агитации — [...] промышленности и стро[итель]ства — 61-35. советского [строи]тельства и быта — 69-58, [куль]туры и школ — 60-21, [...] рабселькоров — 67-81, [инфор]мации — 34-05, обществ[...] приёмная — 56-62, маш[инописное] бюро — 57-63, фотола[боерато]рия — 33-61.